

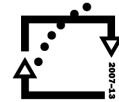
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Univerzita Hradec Králové
Ústav sociální práce

Základy mezinárodního práva veřejného a práva Evropské unie - Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a veřejné zakázky

Petr Mikeš

Gaudeamus 2014

Recenzovali:

JUDr. Olga Sovová, Ph.D.

doc. JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M., S.J.D.

Publikace neprošla jazykovou úpravou.

Edice texty k sociální práci

Řada: Právo v sociální práci

Studijní materiál vznikl za podpory projektu

Inovace studijních programů sociální politika a sociální práce na UHK s ohledem na potřeby trhu práce, který je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

ISBN 978-80-7435-466-3

Obsah

1	Úvod	5
2	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	6
2.1	Nedotknutelnost osoby	6
2.1.1	Právo na život	7
2.1.2	Zákaz mučení nebo podrobování nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu	7
2.1.3	Zákaz otroctví a nevolnictví, nucené a povinné práce	9
2.2	Vláda práva	10
2.3	Pluralismus a tolerance v životě společnosti	12
2.3.1	Právo na respektování rodinného a soukromého života (čl. 8)	12
2.3.2	Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání (čl. 9)	17
2.3.3	Svoboda projevu (čl. 10)	18
2.3.4	Svoboda shromažďování a sdružování (čl. 11)	19
2.3.5	Právo uzavřít manželství a založit rodinu (čl. 12)	23
2.3.6	Ochrana vlastnictví (1. dodatkový protokol, čl. 1)	25
2.3.7	Právo na vzdělání (čl. 2 Protokolu č. 1)	29
2.3.8	Právo na svobodné volby (čl. 3 Protokolu č. 1)	32
2.3.9	Právo na svobodu pohybu a pobytu (čl. 2 Protokolu č. 4)	32
2.3.10	Zákaz vyhoštění státních občanů, hromadného vyhoštění cizinců a procesní záruky při vyhoštění (čl. 3 a 4 Protokolu č. 4 a čl. 1 Protokolu č. 7)	33
2.3.11	Rovnost manželů (čl. 5 Protokolu č. 7)	35
3	Veřejné zakázky	36
3.1	Definice veřejné zakázky	36
3.2	Zadavatelé	37
3.3	Druhy veřejných zakázek a jejich předpokládaná hodnota zakázky	39
3.4	Zásady zadávání veřejných zakázek	41
3.5	Zadávací řízení	43
3.6	Koncesní řízení (PPP)	44
3.7	Kvalifikační předpoklady a posuzování kvalifikace	45
3.8	Posouzení nabídek	47
3.9	Hodnocení nabídek	48
3.10	Ukončení zadávacího řízení	49
3.11	Ochrana proti nesprávnému postupu zadavatele, dohled ÚOHS	51
3.12	Zadávací řízení v návaznosti na získanou dotaci	52
4	Závěr	54
5	Literatura, právní předpisy a rozsudky (řazeny dle soudu a data vydání) ..	55

Seznam zkratek

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

EÚLP – Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, uveřejněná pod č. 209/1992 Sb.

ÚOHS – Úřad pro ochranu hospodářské soutěže

ZVZ – zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů

1 Úvod

Tato skripta jsou vychází z kapitol [6.](#) Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a [12.](#) Veřejné zakázky distančního textu s tím, že příslušná témata rozvíjí do větší hloubky a zejména se snaží ukázat řešení teoreticky popsaných východisek v distančním textu na konkrétních příkladech, zpravidla takových, které byly v praxi řešeny. Témata byla zvolena s ohledem na přesvědčení autora, že by právě tato dvě témata mohla být pro praxi pracovníka v sociálních službách nejvíce použitelná. K porušování lidských práv v případě sociálně slabých a znevýhodněných může z povahy věci docházet výrazně častěji, než v případě osob, která svá práva dobře znají a mají znalosti a prostředky k tomu, aby se jich případně aktivně domáhali. Problematika veřejných zakázek je také důležitá, neboť sociální služby jsou primárně financovány z veřejných rozpočtů. S ohledem na to mohou být poskytovatelé sociálních služeb sami v pozici zadavatelů veřejných zakázek při nákupu různého zboží či služeb nebo v pozici uchazečů o veřejnou zakázku vypisovanou například krajem za účelem zajištění určitých sociálních služeb na jeho území. Vzhledem k tomu, že jde o proces značně formalizovaný, je dobré orientovat se alespoň v základech zadávání veřejných zakázek.

Pokud jde o EÚLP, skripta se již nevěnují problematice řízení před ESLP a provádění jeho rozsudků v ČR ani některým dalším procesním aspektům, ale jsou zaměřena na garantovaná práva, samozřejmě ve světle výkladu podávaného ESLP. Z garantovaných práv pak jsou podrobněji rozebrána ta, která mohou souviset s poskytováním sociálních služeb. Stejně tak bylo snahou autora vybrat z rozhodovací praxe ESLP i u jiných práv taková rozhodnutí, která mají souvislost se sociálními službami, například s ochranou menšin nebo s rodinnými vztahy.

U veřejných zakázek je věnována hlavní pozornost českému právu a skripta se v rámci daného prostoru snaží o poskytnutí konkrétnějších návodů při zadávání zakázek, opět s poukazem na praxi v případě sociálních služeb. Autor přitom v této kapitole vychází zejména z vlastních několikaletých zkušeností při aplikaci ZVZ a koncesního zákona, včetně několika zastupování zadavatelů při realizaci zadávacích (koncesních) řízení nebo při přípravě podkladů pro tato řízení. Několikrát se přitom jednalo o zakázky v oblasti sociálních služeb a zdravotnictví.

2 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Jak bylo podrobně rozebráno v distančním textu, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP)¹ představuje jednu ze dvou nejdůležitějších úmluv Rady Evropy. Stejně jako v distančním textu bude vycházeno ze znění EÚLP v aktuálně platném znění, tedy včetně platných a pro ČR závazných dodatkových protokolů.²

Kromě konkrétních jednotlivých práv obsahuje EÚLP ustanovení společná všem jí garantovaným právům. V první řadě zakotvuje právo jednotlivce na vnitrostátní účinný prostředek nápravy pro případ, že dojde k porušení práv poskytnutých EÚLP. Dále je zakázána diskriminace při užívání práv a svobod přiznaných EÚLP. Toto právo je akcesorické k ostatním právům zaručeným EÚLP a nelze se jej tak dovolat samostatně. Absolutní zákaz diskriminace zavádí až Protokol č. 12, který nicméně ČR prozatím neratifikovala.

Čl. 17 pak zakazuje zneužití práv daných EÚLP k potlačování práv a svobod jiných ve větším rozsahu než sama EÚLP připouští. S čímž souvisí čl. 18, který zakazuje zneužívat omezení, která EÚLP připouští pro jiný účel než k tomu, pro který byla určena. Čl. 53 zdůrazňuje, že EÚLP nijak neomezují či neruší práva a svobody zaručené zákony či jinými smlouvami a je tedy samozřejmě možné poskytnout vyšší ochranu práv, než je poskytována EÚLP.

Práva lze rozdělit do tří okruhů – nedotknutelnost osoby, vládu práva a pluralismus a toleranci v životě společnosti.

2.1 Nedotknutelnost osoby

Jedná se o práva směřující k ochraně života a lidské důstojnosti. Tato práva se řadí mezi ta, která nelze derogovat ani v případě válečného stavu, pokud není dále uvedeno jinak.

¹ správně Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales, uveřejněná pod č. 209/1992 Sb.

² dodatkové protokoly až po 7. protokol byly uveřejněny spolu s EÚLP pod č. 209/1992 Sb., aktuálně platné jsou dále protokoly č. 11, uveřejněný pod č. 243/1998 Sb. a protokol č. 14 uveřejněný pod č. 48/2010 Sb.m.s.

2.1.1 Právo na život

Základním právem v této kategorii je právo na život zakotvené v čl. 2. EÚLP v základní podobě nevyklučuje zákaz trestu smrti. Ten je přípustný, pokud byl uložen soudem za trestný čin, pro který je přípustný. Porušením práva na život také není usmrcení v důsledku obrany proti útoku, při zadržování nebo zabraňování v útěku a při akci na potlačení nepokojů nebo vzpoury. Nepochybně je tak v souladu úprava v ČR, která nečiní protiprávním zabití v sebeobraně či při krajní nouzi, nebo v důsledku oprávněného použití zbraně příslušníkem ozbrojeného sboru nebo vojákem. V roce 1983 byl přijat Protokol č. 6 k EÚLP³, který trest smrti zrušuje. Připouští jej pouze za činy spáchané v době války nebo bezprostřední hrozby války. Většina členů Rady Evropy, včetně ČR, však šla ještě dále a v roce 2002 byl sjednán Protokol č. 13 týkající se zrušení trestu smrti za všech okolností.⁴ Tento protokol zakazuje uložení trestu smrti bez jakýchkoliv dalších podmínek, tedy i v případě válečného konfliktu. Tento protokol přitom ratifikovalo 44 států. V současné době tak ve většině států Rady Evropy není trest smrti přípustný za jakýchkoliv okolností. Tím samozřejmě nejsou vyloučeny shora uvedené případy oprávněného usmrcení, které z povahy věci je nezáměrné a reaguje na okamžitou situaci, která může vzniknout.

2.1.2 Zákaz mučení nebo podrobování nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu

Ustanovení čl. 3 zakazuje mučení nebo podrobování nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu. Tyto pojmy přitom nejsou EÚLP výslovně definovány. Mučení je považováno za velmi závažné a kruté utrpení a další zakázaná jednání jsou tedy taková, která této intenzity nedosahují, ale přesto dosahují jisté minimální úrovně.⁵ Posouzení tohoto minima závisí na všech okolnostech případu, jako je doba trvání zacházení, jeho fyzické a psychické účinky, případně též pohlaví, věk a zdravotní stav oběti.⁶

Tento zákaz přitom neznamená jen povinnost státu sám takové jednání neprovádět, ale také mu aktivně zabránit, pokud by určité osoby byly vystaveny mučení nebo nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestům, a to i ze strany soukromých osob. ESLP tak posuzoval například to, zda za porušení čl. 3 EÚLP lze považovat situaci, kdy britské úřady nezabránilly extrémně špatnému zacházení rodičů vůči svým dětem. Již v roce 1987

³ uveřejněn společně s EÚLP pod č. 209/1992 Sb.

⁴ uveřejněn pod č. 114/2004 Sb.m.s.

⁵ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, str. 406

⁶ rozsudek ESLP Irsko proti Spojenému království, ze dne 8. 1. 1978, stížnost č. 5310/71

upozornila zdravotnice sociální služby na situaci dětí a manželské problémy v rodině, kdy jedno z dětí mimo jiné v noci kradlo potraviny. Zprávy o špatné situaci v rodině se opakovaně objevovaly nadále a vyplývalo z nich například to, že děti se nemyjí, jsou ve svých pokojích zamykány nebo naopak ponechávány venku, bez možnosti návratu, matrace dětských postelí byly prosáklé močí a trčela z nich péra, nebo že děti prohledávaly koše, aby z nich vybraly zbytky jídla. Až do roku 1992 přitom úřady situaci řešili pouze opakovaným neúčinným dohledem sociálních pracovníků nebo krátkodobým umístěním dětí v náhradní rodině. Situaci rodiny omlouvali s tím, že rodiče sami byli vystavení nepříznivému zacházení, a pokud jim bude poskytnuta pomoc, péči o děti zvládnou. Teprve po 5 letech se úřady rozhodly zahájit kroky k odebrání dětí z péče rodičů. Psychiatr při vyšetření v roce 1993 konstatoval, že děti postrádaly lásku a fyzickou péči, jejich prožitky byly hrůzostrašné a jedná se o nejhorší případ zanedbávání a citového zneužívání, jaký ve své kariéře viděl. Děti jevíly známky závažných psychologických potíží. ESLP došel k závěru, že takto extrémně nevhodné zacházení již představovalo mučení či podrobení nelidskému nebo ponižujícímu zacházení a Velká Británie porušila čl. 3 EÚLP, pokud mu svou pasivitou nezabránila.⁷

Za naplnění pojmu dlouhodobého utrpení byl shledán i případ sterilizace dvacetileté slovenské romské ženy. Podle písemného záznamu v dokumentaci stěžovatelka požádala v pokročilé fázi porodu o provedení sterilizace. Zdravotníci jí informovali, že kdyby měla ještě další dítě, ona nebo dítě by zemřeli. Stěžovatelka se rozplakala a v přesvědčení, že další těhotenství by mělo smrtelné následky, souhlas podepsala. Po několika letech se u stěžovatelky objevily znaky tzv. falešného těhotenství, kdy všechny fyzické znaky svědčily o tom, že je stěžovatelka těhotná, ale ultrazvukové vyšetření ukázalo, že tomu tak není. Následně začala být léčena psychiatrem, podle jehož tvrzení trvá stěžovatelčina psychická újma způsobená ztrátou plodnosti. Stěžovatelka se navíc setkávala s ostrakizací v romské komunitě. Její manžel a otec jejích dětí ji několikrát opustil z důvodu její neplodnosti a nakonec se s ní z tohoto důvodu rozvedl.

ESLP konstatoval, že sterilizace představuje závažný zásah do reprodukčního zdraví dotčené osoby, jelikož se týká jedné z nejpodstatnějších tělesných funkcí lidské bytosti a tudíž ovlivňuje rozmanité aspekty integrity jednotlivce, zejména její tělesnou a duševní pohodu, emocionální, duchovní a rodinný život. Provedení sterilizace bez souhlasu dospělé

⁷ rozsudek velkého senátu ESLP ve věcech Z. a další proti Spojenému království a T. P. a K. M. proti Spojenému království, ze dne 10. 5. 2001, č. stížnosti 28945/95

osoby plně způsobilé k právním úkonům je neslučitelné s požadavkem na respektování svobody a důstojnosti lidské bytosti. Sterilizace není obecně pojímána jako zákrok nezbytný k záchraně života. V daném případě neexistovalo bezprostřední nebezpečí, k jehož odvrácení by sterilizace směřovala, souhlas dospělé osoby způsobilé k právním úkonům byl tudíž nezbytným předpokladem pro legitimní provedení tohoto zákroku.

Žádost o sterilizaci však v daném případě nesplňovala požadavky kladené na informovaný souhlas. Z formulace žádosti zejména nevyplývalo, že stěžovatelka byla informována o svém zdravotním stavu, podstatě navrhovaného zákroku a jeho alternativách. Získávání takového podpisu v situaci, kdy byla stěžovatelka několik hodin v porodních bolestech a krátce před samotným porodem, vylučovaly existenci svobodné vůle a schopnosti posoudit všechny relevantní aspekty zákroku. Způsob, jakým byla sterilizace provedena, byl způsobilý u stěžovatelky vzbudit pocity strachu, obav a méněcennosti, stejně jako dlouhodobého utrpení. Ačkoliv zdravotnický personál pravděpodobně nejednal s úmyslem špatně zacházet se stěžovatelkou, hrubě ignoroval její právo na sebeurčení a svobodnou volbu. Inkriminované jednání podle ESLP naplnilo minimální úroveň závažnosti vyžadované čl. 3 EÚLP a provedením sterilizace tak došlo k jeho porušení.⁸

2.1.3 Zákaz otroctví a nevolnictví, nucené a povinné práce

Čl. 4 zakazuje v prvním odstavci otroctví nebo nevolnictví. Otroctví i nevolnictví jsou takovými formami omezení svobody jednotlivce, které znamenají jeho faktické ovládnutí jinou osobou. Otroctví je přitom naprosté ovládnutí dané osoby.⁹ Tato forma omezení jedince je nepřijatelná za jakýchkoliv okolností.

Za zakázané nevolnictví byla ESLP považována například situace, kdy byla patnáctiletá dívka z Toga tři a půl roku (s drobnou přestávkou, když utekla) v pozici služebné u dvou francouzských rodin. Pracovala sedm dní v týdnu bez volna, výjimečně dostala v neděli povolení jít na mši. Ráno vstávala již v půl osmé a chodila spát v půl jedenácté. Vařila, starala se o děti, uklízela, prala a žehlila. Spala na matraci na podlaze. Nikdy za svou práci nedostala zapláceno.¹⁰

⁸ rozsudek ESLP V. C. proti Slovensku, ze dne 8. 11. 2011, č. stížnosti 18968/07

⁹ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 452 - 453

¹⁰ rozsudek ESLP ve věci Siliadin proti Francii, ze dne 26. 7. 2005, č. stížnosti 73316/01

Druhý odstavec pak také zakazuje vyžadovat, aby kdokoliv vykonával nucené nebo povinné práce. Aby se jednalo o nucené či povinné práce, musí být v přítomná složka donucení, tj. buď fyzického nebo psychického donucení nebo trestu za jejich nevykonání.¹¹ Na rozdíl od zákazu otroctví a nevolnictví je však toto ustanovení limitováno dvěma směry. Jednak je derogovatelné v případě válečného či jiného obdobného ohrožení a jednak třetí odstavec sám vyjmenovává čtyři případy, které se za nucenou nebo povinnou práci nepovažují, ačkoliv jí ve své podstatě jsou. Jedná se o práce běžně požadovaná při výkonu trestu odnětí svobody nebo v době podmíněného propuštění z výkonu takového trestu, vojenská nebo ji nahrazující civilní služba, práce nařízené při živelných pohromách¹² a běžné občanské povinnosti (např. povinnost podat svědectví u soudu nebo v některých státech povinnost vykonávat službu obecního hasiče).

2.2 Vláda práva

V příslušných ustanoveních jsou obsaženy záruky zejména procesního charakteru zajišťující vládu práva, tedy vázanost státních orgánů zákonem.

Ustanovení čl. 5 garantuje právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě uvedených případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem. Z nich jsou podstatné pro sociální práci zejména ustanovení odst. 1 písm. d) a e), rozebrané níže.

V prvním případě je tak umožněno zbavení svobody nezletilého pro účely výchovného dohledu nebo pro účely jeho předvedení před příslušný orgán. V prostředí ČR tomu tak bude odpovídat zejména ochranná výchova podle zákona č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), případně za určitých podmínek ústavní výchova podle občanského zákoníku.

Ve druhém případě jde o zákonné držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků. V ČR není možné zadržet tuláky, nicméně ostatní důvody pro zadržení jsou i v našem prostředí využívány. Podle judikatury ESLP osoba může být zbavena svobody z důvodu duševní

¹¹ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 454

¹² Ačkoliv ve většině případů půjde právě o živelné pohromy, čl. 4 odst. 3 písm. c) připouští i různé jiné výjimečné situace. Jeho text totiž hovoří o službě vyžadované v případě nouze nebo pohromy, která ohrožuje život nebo blaho společnosti.

poruchy pouze, pokud jsou splněny tři podmínky: před příslušným orgánem musí být na základě objektivního lékařského posudku prokázána existence duševní poruchy; duševní porucha musí být takového druhu a stupně, který vyžaduje nucené držení a oprávněnost pokračujícího držení je závislá na trvání dané poruchy. Navíc je omezení svobody z tohoto důvodu přijatelné pouze pokud byly zváženy i méně omezující opatření, která byla shledána nedostatečnými. Obdobná je situace v případě nakažlivé choroby, které je přípustné pouze tehdy, pokud je šíření choroby nebezpečné pro veřejné zdraví nebo bezpečnost.¹³ V případě alkoholiků a narkomanů půjde v případě ČR nejčastěji o umístění do protialkoholní a protitoxikomanické záchytné stanice.

Ať je příslušná osoba zbavena svobody jakýmkoliv způsobem uvedeným v čl. 5 EÚLP, má právo podat návrh na řízení, ve kterém soud urychleně rozhodne o zákonnosti zbavení svobody a nařídí propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné. Každý, kdo byl zadržen v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění. Tato povinnost je naplňována v ČR prostřednictvím žaloby na stát za nezákonné rozhodnutí nebo nesprávný úřední postup.

Velmi často je v praxi ESLP, ale i vnitrostátních orgánů, aplikováno právo na spravedlivý proces, zakotvené v čl. 6 EÚLP. Ten požaduje, aby záležitost každého v civilní nebo trestní věci byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, a veřejné musí být i řízení před soudem, pokud nejsou dány vyjmenované důvody pro neveřejnost vyhlášení (např. ochrana zájmů nezletilých). Uvedený článek také garantuje presumpci nevinu a minimální práva obviněného z trestného činu.

Ustanovení čl. 7 zakotvuje zákaz uložení trestu za jednání, které nebylo trestné v době spáchání. Dalším souvisejícím právem je zákaz uvěznění pro dluh, který je obsažen v čl. 1 Protokolu č. 4.¹⁴ Podle tohoto ustanovení nemůže být nikdo zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku. Nicméně toto ustanovení nebrání zbavení svobody za situace, kdy kromě nesplnění smluvního závazku přistupují další okolnosti, jako je například zamlčení podstatných okolností při uzavírání smlouvy, které následně způsobily neschopnost dluh splácet. Takové jednání bude podle českého trestního práva posouzeno jako trestný čin podvodu, aniž by uvedené bylo v rozporu s EÚLP.

¹³ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 491, 493

¹⁴ Protokol č. 4 byl uveřejněn společně s EÚLP pod č. 209/1992 Sb.

Poslední oblast práv je poskytována Protokolem č. 7,¹⁵ který zakotvuje právo na odvolání v trestních věcech, právo na odškodnění v případě nezákonného odsouzení a zákaz dvojího stíhání či trestání za tentýž skutek.

2.3 Pluralismus a tolerance v životě společnosti

Jde o zbývající práva, mezi která patří standardní politická práva, ale i některá, která mají smíšenou povahu s právy hospodářskými či sociálními.

2.3.1 Právo na respektování rodinného a soukromého života (čl. 8)

Právo na respektování rodinného a soukromého života zakotvené v čl. 8 je dosti významné pro oblast sociálních služeb, zejména pokud jde o rodinné vztahy. Tento článek ukládá smluvním stranám respektovat u každého jednotlivce jeho soukromý a rodinný život, obydlí a korespondenci. Stejně jako u většiny jiných práv zahrnuje toto právo nejen negativní závazky státu, tj. do práva nezasahovat, tak i pozitivní, tj. výkon práva zajistit i pokud by k jeho porušování docházelo ze strany dalších soukromých osob.

Každý z pojmů má svůj specifický význam. Nejhůře definovatelné je přitom právo na soukromí, které míří na ochranu soukromé sféry jednotlivce, do které by nemělo být státem zasahováno. Pod pojem soukromí je tak řazena ochrana psychické a fyzické integrity a dále rozhodování o vlastní identitě (např. rozhodování o svém jméně, pohlaví, sexuální orientaci/životu či rozhodování o šíření či nešíření osobních informací). Do ochrany soukromí spadá i ochrana vytvořených sociálních vazeb s jinými osobami, ať již jde o vztahy přátelské nebo profesní. ESLP dovedl také právo na ochranu tradičního způsobu života.¹⁶

Ve věci Chapman proti Spojenému království byla posuzována situace, kdy stěžovatelkou byla Romka, která byla od útlého dětství zvyklá žít kočovným způsobem života. Velká Británie začala po druhé světové válce výrazně regulovat místa, kde bylo možné po určitou dobu setrvat s karavanem a žít v něm. Poté co byla opakovaně přesouvána z místa na místo, když oficiálních míst byl velký nedostatek, zakoupila si pozemek, na kterém chtěla se svým karavanem dlouhodobě parkovat. Důvodem bylo zejména to, aby umožnila svým dětem kontinuální vzdělávání v jedné škole. Místní úřady

¹⁵ Protokol č. 7 byl uveřejněn společně s EÚLP pod č. 209/1992 Sb.

¹⁶ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 865 - 867

však dlouhodobě odmítaly povolit takové užívání pozemku a naopak se mu snažily opakovaně zabránit, čehož i docílily.

ESLP konstatoval, že obývání karavanu stěžovatelkou je nedílnou součástí její etnické identity jako Romky a odráží dlouholetou tradici této menšiny vést kočovný život a to bez ohledu na to, že počet Romů takto žijících klesá. Opatření, která ovlivňovala umístění karavanu stěžovatelky, tudíž měla také vliv na její schopnost udržet si svou identitu Romky a vést soukromý a rodinný život v souladu s touto tradicí. Soud přitom došel k závěru, že k porušení čl. 8 EÚLP došlo, neboť opatření Velké Británie, která bránila ve využití pozemku pro dlouhodobé stání karavanem, nebyla přiměřená při porovnání sledování legitimního cíle (ochrana práv jiných) a ochrany soukromého a rodinného života stěžovatelky.¹⁷

Pod ochranu soukromého života podřadil ESLP také právo znát své předky. Jednalo se o případ paní Pascale Odievre, francouzské občanky. Ta zjistila, že se byla adoptována, když se jí její matka zřekla. Ze zdravotní dokumentace zjistila pouze popis matky a informaci, že měla v době jejího porodu již další dvě děti. Údaje o porodu byly utajeny a nezjistila tedy jméno ani další identifikační údaje, aby se mohla pokusit svou biologickou matku a sourozence kontaktovat.

Ve Francii je přitom institut utajených porodů velmi tradiční institucí, jejíž počátky sahají až do 17. století, kdy sv. Vincenc z Pauly zřídil obdobu současných baby boxů. V roce 2002 sice došlo ke změně zákonné úpravy v tom směru, že může být totožnost matky dítěti sdělena, nicméně pouze pokud dá matka dodatečný souhlas.

ESLP konstatoval, že se stěžovatelka domáhala poznání svého osobního příběhu. Osobní rozvoj přitom zahrnuje znalost podrobností o své identitě lidské bytosti a životní zájem, chráněný EÚLP, na získání informací nutných k odhalení pravdy týkající se důležitého aspektu své osobní identity, jako je např. totožnost svých předků. Narození a zejména jeho okolnosti spadají do soukromého života dítěte a posléze dospělého, tj. života, který je chráněn čl. 8 EÚLP. Ten je tedy aplikovatelný na daný případ.

V posuzovaném případě nicméně ESLP stěžovatelce nakonec nevyhověl. Francie svůj postup hájila tím, že sleduje legitimní cíl spočívající v pomoci některým matkám nacházejícím se v těžké životní situaci, kdy nejsou schopny pečovat o své dítě. Stát chce tímto způsobem přimět ženy, aby přivedly své dítě na svět v dobrých podmínkách, tedy ve

¹⁷ rozsudek velkého senátu ESLP Chapmanová proti Spojenému království, ze dne 18. 1. 2001, č. stížnosti 27238/95

zdravotnickém zařízení s potřebnou péčí. ESLP se přiklonil k těmto argumentům státu, když mimo jiné konstatoval, že pojem "každý" v čl. 8 EÚLP se vztahuje jak na matku, tak na dítě. Na jedné straně tu figuruje právo na znalost svého původu, na druhé straně nelze popřít zájem ženy na zachování anonymity a na ochraně jejího zdraví. V projednávaném případě matka stěžovatelky nikdy své dítě na klinice nenavštívila a zdá se, že se od něj odloučila s naprostým nezájmem. Oba soukromé zájmy jsou obtížně usmiřitelné a týkají se nikoliv dospělé osoby a dítěte, nýbrž dvou dospělých osob požívajících autonomie vůle. Zrušení utajení jejího narození by mohlo znamenat nezanedbatelné riziko nejen pro matku samotnou, ale i pro adoptivní rodinu, která stěžovatelku vychovala, a pro jejího biologického otce a bratry, neboť ti všichni mají rovněž právo na respektování jejich soukromého a rodinného života.

Výběr prostředků, kterými má stát zajistit respektování čl. 8 EÚLP ve vztazích mezi jedinci, spadá v zásadě do rámce jeho míry uvážení. Stěžovatelka měla přístup k neidentifikujícím údajům o své matce a o své biologické rodině, které jí umožňovala dobrat se kořenů jejího osobního příběhu a současně chrání zájmy třetích osob. Podle nového zákona mohla stěžovatelka ihned požádat o zrušení utajení totožnosti své matky, pokud by tato souhlasila. Tímto způsobem bylo dosaženo kompromisu mezi ochranou matky a oprávněnou žádostí stěžovatelky. Francouzská právní úprava se tedy snažila o dosažení rovnováhy a dostatečné přiměřenosti mezi konkrétními zájmy. ESLP měl tedy celkově za to, že Francie nepřekročila míru uvážení, která jí příslušela z důvodu komplexnosti problému, který zahrnuje utajení původu a právo každého na svůj osobní příběh, rozhodnutí biologických rodičů, existující rodinné svazky a adoptivní rodiče.¹⁸

Pokud jde o ochranu rodinného života, za rodinu jsou vždy považováni manželé a rodiče a jejich děti, pokud není prokázáno, že by byly blízké vztahy jednoznačně zpřetrhány. Podle konkrétních okolností však do rodinného života budou zpravidla spadat i vzdálenější příbuzenské vztahy, jako jsou například vztahy mezi sourozenci a mezi prarodiči a vnoučaty. Relativně nově ESLP podřazuje pojmu rodinný život i vztah dvou osob stejného pohlaví společně žijících ve stabilním partnerském vztahu.¹⁹

Právo na ochranu rodinného života bylo aplikováno například ve sporu proti ČR, kde byly děti svěřeny do ústavní výchovy výlučně z důvodu nevyhovujícího bydlení. Státní

¹⁸ rozsudek velkého senátu ESLP Odièvre proti Francii, ze dne 13. 2. 2003, č. stížnosti 42326/98

¹⁹ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 872 - 874

orgány rodičům kladli za vinu neutěšenou sociální situaci, ve které se nalézali, když se podle jejich názoru měli více snažit zajistit si bydlení a práci.

ESLP zdůraznil, že pro rodiče a dítě je být spolu základním prvkem rodinného života a vnitrostátní opatření, která jim v tom brání, představují zásah do práva zaručeného článkem 8 EÚLP, který je přípustný pouze je-li v souladu se zákonem, sleduje-li některý nebo některé z cílů uvedených v druhém odstavci tohoto článku a je-li pro dosažení těchto cílů nezbytný v demokratické společnosti. Pojem nezbytnosti znamená zásah založený na naléhavé společenské potřebě, která je zejména přiměřená sledovanému legitimnímu cíli. Zásah byl proveden na základě zákona a z odůvodnění uváděných vnitrostátními soudy dále vyplývalo, že jejich rozhodování bylo v daném případě vedeno snahou o ochranu zájmů dětí. Možnost umístit dítě do prostředí vhodnějšího pro jeho výchovu však nemůže sama o sobě odůvodňovat jeho násilné odnětí biologickým rodičům. Takový zásah do práva rodičů těšit se rodinnému životu se svým dítětem musí být nadto ještě „nezbytný“ s ohledem na další okolnosti.

Článek 8 EÚLP navíc ukládá státu pozitivní závazky, které jsou těsně spjaty s účinným respektováním rodinného života. Jakmile je tedy prokázána existence rodinného vztahu, musí stát v zásadě jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a přijmout vhodná opatření za účelem sloučení rodiče s dítětem. Na rozdíl od většiny případů, které ESLP do té doby projednával, děti stěžovatelů v daném případě nebyly vystaveny násilí nebo špatnému zacházení, pohlavnímu zneužívání, nebyl zjištěn nedostatek citového zázemí, znepokojivý zdravotní stav nebo psychická nerovnováha u rodičů. V některých věcech, které ESLP prohlásil za nepřijatelné, byla sice ústavní výchova dětí motivována nevyhovujícími životními podmínkami nebo materiálním nedostatkem, to však nikdy nebylo jediným důvodem, na němž by se zakládala rozhodnutí vnitrostátních soudů, jelikož zde byly dány další skutečnosti jako psychický stav rodičů nebo jejich citové, výchovné a pedagogické schopnosti. Ústavní výchova dětí stěžovatelů zde byla nařízena z jediného důvodu, a sice toho, že rodina v dané době obývala nevyhovující byt. Dle názoru ESLP se tedy jednalo o materiální nedostatek, který mohly vnitrostátní orgány zhojit pomocí jiných prostředků než úplným rozdělením rodiny, což je zjevně nejradikálnější řešení, které lze použít pouze v nejzávažnějších případech.

Úlohou orgánů sociálně-právní ochrany je právě pomoc osobám v nesnázích, které nemají nezbytné znalosti o systému, vést jejich kroky a poskytnout jim radu mimo jiné o různých druzích sociálních dávek, o možnostech získání sociálního bytu a o ostatních

prostředcích k překonání jejich obtíží. V daném případě měly vnitrostátní orgány možnost dohlédnout na životní a hygienické podmínky, v nichž se stěžovatelé nacházeli, a měly jim zejména poskytnout radu o postupu, jakým by sami zlepšili svou situaci a našli řešení svých problémů. Takový přístup by ostatně býval byl v souladu s českou právní úpravou sociální pomoci.

Ačkoliv si příslušné orgány byly vědomy problémů, s nimiž se stěžovatelé potýkali, pouze pokračovaly ve svém úsilí a jejich situaci řešily nařízením umístění dětí do ústavní výchovy. Odbor sociálně-právní ochrany navíc následně trval na potřebě prodloužit dobu ústavní výchovy, aniž by ze spisu vyplývalo, že by sám pravidelně přehodnocoval situaci stěžovatelů nebo zaujal konstruktivní přístup, jakmile se projeví náznaky zlepšení. S ohledem na všechny tyto skutečnosti ESLP uzavřel, že důvody uplatněné vnitrostátními orgány a soudy sice byly relevantní, nebyly však dostačující k odůvodnění tak závažného zásahu do rodinného života stěžovatelů, jakým bylo umístění jejich dětí do ústavní výchovy.²⁰ Na tomto rozsudku je také zajímavé to, že ESLP vzal jako zdroj svých informací o situaci v ČR mimo jiné zprávu z roku 2003 zpracovanou Výborem pro práva dítěte, ustanoveného na základě čl. 43 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Výbor ve zprávě poukazoval na nedostatečnou pomoc a podporu rodičů v otázkách rodičovské zodpovědnosti za výchovu a rozvoj dětí v ČR, což má za následek značný počet opatrovnických řízení a případů umístění do náhradní péče v ústavech. Výbor dále upozorňoval na to, že preventivní snahy a rodinné poradenství jsou nedostatečné a že se ústavní výchova stává řešením sociálních problémů a krizových situací v rodině.

Domov je zpravidla místo, kde se rozvíjí soukromý a rodinný život jednotlivce. Právo na respektování korespondence chrání možnost výměny informací mezi lidmi a důvěrnost této komunikace. Do ochrany tohoto článku jsou zahrnuty i moderní formy komunikace jako jsou telefonické hovory, e-maily nebo i informace o navštívených webových stránkách, přičemž ochrany požívá i komunikace pracovní.²¹

Ačkoliv je možné tato práva omezit, musí tak být vždy činěno pouze při splnění stanovených podmínek uvedených v čl. 8 odst. 2 EÚLP. Takové omezení musí být stanoveno zákonem a musí být nezbytné v demokratické společnosti pro ochranu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod

²⁰ rozsudek ESLP Wallová a Walla proti České republice, ze dne 26. 10. 2006, č. stížnosti 23848/04

²¹ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 874, 875, 878

jiných. Tak ESLP například neshledal žádný legitimní důvod pro omezení návštěv členů rodiny na jednu návštěvu za měsíc u stěžovatelky, která byla zadržena přibližně na tři měsíce z důvodu, že se dobrovolně odmítala nechat podrobit psychiatrickému vyšetření potřebnému pro řešení sporu proti ní vedenému.²²

I pokud je přitom některý z důvodů přípustných podle ESLP naplněn, je třeba dále posoudit, zda je takové omezení nezbytné v demokratické společnosti k naplnění tohoto cíle, tedy zda je přiměřené s ohledem na zásah do garantovaných práv. Jde o takzvaný test proporcionality. Zde zakotvená práva se totiž velmi často střetávají s dalšími právy garantovanými EÚLP, například právem na svobodu projevu. ESLP tak vždy musí pečlivě vážit, podle konkrétních okolností, zda dát přednost právu na ochranu soukromého a rodinného života, nebo legitimnímu omezení podle čl. 8 odst. 2, případně jinému právu chráněnému EÚLP. Zde rozebraná omezení jsou kromě drobných odchylek zásadně přípustná i u dalších práv z této kategorie. Jak bylo uvedeno shora, s testem proporcionality se ESLP vypořádával v rozsudku *Odievre proti Francii* při poměrování ochrany soukromého života dítěte a soukromého života utajené matky.

2.3.2 Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání (čl. 9)

Ustanovení čl. 9 EÚLP chrání svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání. Toto právo zahrnuje svobodu změnit náboženské vyznání, projevovat ho sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním, prováděním náboženských úkonů a zachováváním obřadů. Tato svoboda je omezitelná jen pokud jde o její vnější projevy. Stát tedy nesmí za žádných okolností zasahovat do vnitřního přesvědčení jednotlivců. Kromě povinnosti nezasahovat je stát také povinen tuto svobodu respektovat v tom směru, že nesmí nikoho nutit zveřejnit informaci o jeho osobním přesvědčení či náboženském vyznání. Stát má naopak pozitivní povinnost zajistit, aby jednotlivci nebyli uráženi jinými, pokud jde o jejich náboženském cítění. Tímto článkem přitom není chráněno pouze náboženství, ale i osobní přesvědčení, které je seriózní, dlouhodobé a v demokratické společnosti akceptovatelné. Musí jít o ucelený pohled na základní otázky existence jedince a fungování společnosti. Za takové byl uznán například pacifismus, ateismus, komunismus nebo veganství.²³

²² rozsudek ESLP *Nowicka proti Polsku*, ze dne 3. 12. 2002, č. 30218/96

²³ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 965 – 967, 972

2.3.3 Svoboda projevu (čl. 10)

Čl. 10 je garantována svoboda projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. ESLP judikaturou dovodil i řadu dalších aspektů svobody projevu jako je právo na informace, právo nezveřejnit identitu novinářských zdrojů nebo právo mlčet. U svobody projevu je zvláště zdůrazněna její proporcionalita tím, že je upozorňováno na to, že je s tímto právem spojena významně i odpovědnost. Je zřejmé, že svoboda projevu je lehce způsobilá zasáhnout do práv jiných (například do práva na soukromí) nebo podněcovat rasovou či náboženskou nesnášenlivost. Judikatura ESLP se proto při aplikaci čl. 10 pravidelně zabývá poměřováním s různými dalšími právy garantovanými EÚLP. I v tomto případě je stát nejen povinen do výkonu této svobody nezasahovat, ale také její výkon aktivně bránit i vůči jiným soukromým osobám.²⁴

Za zajímavou kauzu, kde ESLP posuzoval svobodu projevu, lze považovat případ Vajnai proti Maďarsku, kde ESLP posuzoval možnost nošení komunistické hvězdy na veřejnosti. Stěžovatelem byl tehdejší místopředseda maďarské levicově orientované politické strany. Na povoleném shromáždění pronesl projev, při kterém měl na sobě sako, na němž byla vyobrazena pěticípá rudá hvězda. Za to byl stěžovatel potrestán maďarskými soudy za trestný čin nošení totalitního symbolu a byl mu udělen podmíněčný trest ve výši 1 roku.

Stěžovatel se před ESLP dovolával svobody projevu. Maďarská vláda namítala, že podle čl. 17, zakazujícího zneužití práv garantovaných EÚLP, svoboda projevu nesvědčí těm stěžovatelům, kteří toto právo využívají k šíření myšlenek, jež jsou v rozporu se samotným duchem EÚLP a základními hodnotami demokracie. Podle judikatury ESLP je obecným účelem čl. 17 je zabránit skupinám vyznávajícím totalitní ideologie, aby zneužívaly zásady zakotvené v EÚLP ve svůj vlastní prospěch.

ESLP se však s hodnocením vlády neztotožnil a poukázal na odlišnosti od dříve projednávaných věcí. Ty se týkaly ospravedlnění (neo)nacistické politiky, a o totalitním motivu tudíž nebylo pochyb. V projednávané kauze však vláda netvrdila (a ze spisu ani nevyplývalo), že by stěžovatel vyjadřoval pohrdání obětem totalitních režimů ani nebyl členem politické strany s totalitními ambicemi. Stěžovatel byl v předmětné době funkcionářem povolené levicové politické strany a rudou hvězdu měl na sobě na povoleném shromáždění. Vystavení rudé hvězdy nebylo míněno jako ospravedlnění či

²⁴ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 996 - 998

propagace totalitního útlaku a nelze jí tedy považovat za zneužití práva ve smyslu čl. 17 EÚLP.

Stěžovatel namítal, že od přechodu z totalitního režimu k demokracii uplynula dostatečně dlouhá doba a Maďarsko je stabilní demokracií ukotvenou v řadě mezinárodních institucí. Za těchto okolností nespatořoval legitimní cíl ke kriminalizaci použití rudé hvězdy. Vláda byla naopak názoru, že použití symbolů spojených s diktátorskými režimy představuje přímo antitezi právního státu a způsobuje strach a rozhořčení řady občanů.

ESLP se v tomto směru přiklonil na stranu vlády a akceptoval, že zákaz nošení rudé hvězdy představuje legitimní cíl k předcházení nepokojům a ochrany práv jiných. Přesto však maďarská vláda nakonec úspěšná nebyla, neboť zásah v dané věci nebyl shledán jako proporcionální sledovanému cíli. V prvé řadě bylo podstatné, že se jednalo o projev prezentovaný legálním politikem, když svoboda vyjadřování politiků vyžaduje zvýšenou ochranu. Dále se ESLP věnoval významu rudé hvězdy. Sice přitakal vládě, že porušování lidských práv ze strany komunistických režimů zdiskreditovalo symbolickou hodnotu rudé hvězdy, nicméně to neznamená, že by rudá hvězda symbolizovala výhradně totalitní komunistickou vládu. Jak poukázal stěžovatel, rudá hvězda má více významů, mj. jako symbol boje za sociální spravedlnost, osvobození dělníků a socialismus v širším slova smyslu.

Vláda neprokázala, že by nošení rudé hvězdy představovalo výhradně identifikaci s totalitními myšlenkami, když ji takto použil místopředseda povolené politické strany na povoleném a pokojném shromáždění bez jakéhokoliv úmyslu účastnit se politického života způsobem, jenž by byl v rozporu s právním státem. Pouze na základě detailního posouzení kontextu, ve kterém se urážející projev objeví, je možné smysluplně odlišit jazyk, jenž šokuje a uráží, ale který je chráněn čl. 10, a jazyk, jenž je zbaven práva na to být v demokratické společnosti tolerován.²⁵

2.3.4 Svoboda shromažďování a sdružování (čl. 11)

Ustanovení čl. 11 upravuje svobodu shromažďování a sdružování. Svoboda shromažďování spočívá v právu konat pokojná shromáždění a na nich vyjadřovat své názory. Podstatné je, že chráněna jsou pouze pokojná, nikoliv násilná, shromáždění.

²⁵ rozsudek ESLP Vajnai proti Maďarsku, ze dne 8. 7. 2008, č. stížnosti 33629/06

Chráněna jsou přitom i shromáždění konaná za takovým účelem, který je menšinový a pro většinu těžko akceptovatelný. Jak konstatoval ESLP, pokud by pravděpodobnost vzniku napětí nebo prudké výměny názorů měla ospravedlnit zákaz shromáždění, společnost by mohla být zbavena příležitosti slyšet různé názory na jakoukoli otázku, která uráží citlivost většinového mínění. Zásahem do shromažďovací svobody není povinnost předchozího nahlášení shromáždění, což ostatně odpovídá i české právní úpravě, která kromě definovaných výjimek vyžaduje předchozí ohlášení shromáždění. Výjimky požívají zejména tzv. spontánní shromáždění, která reagují na bezprostředně vzniklou situaci. Zásahy mohou spočívat v různých opatřeních. Nejčastějším zásahem je zákaz shromáždění nebo jeho rozpuštění. Může jít ale i o trestněprávní sankce vůči demonstrantům, udělení pokuty ve správním řízení nebo o zabránění účasti na shromáždění některým potenciálním účastníkům.

Svoboda sdružování spočívá v právu vytvářet za účelem uspokojování svých nebo veřejných zájmů spolky, případně též na ochranu práv zaměstnaneckých odborů. Kromě standardních omezení, která jsou obsažena v ostatních člancích, čl. 11 navíc obsahuje možnost omezení těchto práv vůči příslušníkům ozbrojených sil, policie a státní správy. Za příslušníky státní správy přitom nelze považovat jakékoliv zaměstnance placené z veřejných prostředků, ale zpravidla pouze takové, kteří se podílejí na výkonu státní moci.

I svoboda sdružovací je ESLP vyzdvihována jako základní prvek zdravé občanské společnosti. Prostřednictvím spolků se občané podílí na správě věcí veřejných a dosahování svých cílů. Ačkoliv spolky mají povinnosti i vůči svým členům, nelze z EÚLP dovozovat právo být přijat za člena spolku nebo na to, aby takové osobě bylo prodlouženo členství. Sdružovací svobody nepožívají spolky, které směřují k potlačování práv a svobod druhých. ESLP naopak přikládá velkou důležitost sdružování menšin, protože vytvoření spolku z důvodu vyjádření a podpory identity může být nástrojem umožňujícím menšině ochránit a podporovat svá práva. ESLP uvedl, že vědomí příslušnosti k menšině a zachování a rozvoj kultury menšiny nepředstavuje hrozbu demokratické společnosti, i když může provokovat napětí ve společnosti. ESLP přitom mezi specifické spolky, kromě výslovně uvedených odborů, řadí též politické strany. Mezi jednotlivými druhy sdružení však rozlišuje, když každé z nich má jiné poslání. Zatímco běžné spolky slouží ke svobodnému sdružování v zásadě za jakýmkoliv účelem, odbory sdružují za účelem ochrany hospodářských práv a politické strany za účelem získání podílu na výkonu veřejné moci. Negativním znakem sdružovací svobody je právo nesdružovat se,

tedy nemít povinnost do spolku vstupovat nebo být sankcionován za odmítnutí členství. Za spolky přitom nejsou považovány například profesní komory, na které je přenesena určitá část veřejné moci, protože jinak by v nich nemohlo být povinné členství.

Stejně jako u jiných garantovaných práv je stát povinen nejen do svobody sdružování a shromažďování nezasahovat, ale také chránit její výkon před tím, kdo by v ní chtěl jinému bránit. Tato svoboda úzce souvisí s čl. 10, protože ochrana názorů je jedním z cílů svobody shromažďování a sdružování. Rozhodovací praxe ESLP týkající se práva na svobodu projevu tak bude velmi často použitelná na svobodu shromažďovací či sdružovací.²⁶ Lze ostatně poukázat i na shora rozebraný případ Vajnai proti Maďarsku, kdy byla posuzována svoboda projevu učiněného na shromáždění.

Svoboda shromažďování nicméně často souvisí i s jinými právy. Za zajímavou kauzu související se svobodou shromažďování ve spojení se zákazem diskriminace lze považovat věc *Bączkowski a další proti Polsku*, která se věnovala i mnoha dalším aspektům shromažďovací svobody. Stěžovatelé (Nadace pro rovnost a další) měli v úmyslu uspořádat v rámci kampaně Dny rovnosti v květnu roku 2005 průvod v ulicích Varšavy, který měl přilákat pozornost veřejnosti k diskriminaci menšin, žen a postižených. Mezi menšinami přitom byly i menšiny s homosexuální orientací. S ohledem na to podala Nadace pro rovnost Odboru dopravy městského úřadu ve Varšavě žádost o povolení průvodu. V době, kdy žádost ještě nebyla posouzena, byl zveřejněn rozhovor s tehdejší primátorem Varšavy, Lechem Kaczyńskim. V rozhovoru prohlásil také to, že zamítne žádost Nadace pro rovnost bez ohledu na její obsah, protože jí nebrání demonstrovat, pokud členové chtějí demonstrovat jako občané, a ne jako homosexuálové. Podle jeho názoru propaganda homosexuality nepředstavuje realizaci svobody shromažďování.

Přibližně týden před termínem pochodu odbor dopravy žádost o konání pouličního průvodu zamítl. Sděleným důvodem byla skutečnost, že organizátoři nepředložili plán organizace dopravy v souladu se zákonem o silničním provozu. Stěžovatelé tvrdili, že odbor dopravy po nich při žádném ze společných jednání tento plán nepožadoval. Vzhledem ke lhůtám pro vyřízení opravných prostředků neměli stěžovatelé šanci dosáhnout zrušení rozhodnutí ještě před plánovaným datem průvodu. S ohledem na to zvolili náhradní řešení a požádali o svolání stacionárních shromáždění na sedmi různých varšavských náměstích. Čtyři z těchto shromáždění měla kritizovat diskriminaci různých

²⁶ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 1101 – 1106, 1108, 1111 – 1116, 1118, 1119, 1125 - 1129

menšin, zatímco tři další směřovala vůči diskriminaci žen. Primátor v návaznosti na tyto žádosti vydal rozhodnutí, kterými zakázal pouze shromáždění týkající se diskriminace menšin. Toto rozhodnutí bylo zdůvodněno nedořešením parkování aut s ampliony a také tím, že na stejný den obdržel řadu žádostí o konání stacionárních shromáždění reprezentujících protichůdné myšlenky. Žádost stěžovatelů tak musela být zamítnuta proto, aby bylo zabráněno násilným střetům mezi účastníky protichůdných shromáždění. Primátor naopak povolil tři shromáždění namířená proti diskriminaci žen. Stejně tak primátor povolil konání šesti dalších shromáždění s následujícími náměty: Pro přísnější opatření vůči osobám odsouzeným za pedofilii, Proti přípravě zákona o registrovaném partnerství, Proti propagandě registrovaného partnerství, Vzdělání v křesťanských hodnotách, základ morální společnosti, Křesťané respektující Boha a zákony přírody jsou občané prvního stupně a Proti adopci dětí homosexuálními páry.

I přes zákaz se organizátoři rozhodli průvod uspořádat podle původního ohlášení, v čemž jim nakonec bráněno nebylo a byla zajištěna i policejní ochrana. S odstupem několika dní odvolací orgány zrušily zakazující rozhodnutí ohledně pouličního průvodu i ohledně stacionárních shromáždění. Přibližně o rok později dále polský Ústavní soud zrušil část zákona o silničním provozu, která vyžadovala předložení plánu organizace dopravy i pro konání shromáždění. Došel k závěru, že tento požadavek je v rozporu s polskou ústavou. Tento požadavek fakticky změnil povahu oznámení o konání shromáždění z principu oznamovacího na princip povolovací. Dále toto ustanovení postavilo politická shromáždění na roveň jiným akcím nepolitického charakteru. Shromažďování jako základní politická svoboda nemůže být předmětem stejných omezení, jaká zákon o silničním provozu předpokládá při organizaci atletických soutěží, automobilových rallye, závodů a podobných akcí, které jsou svou povahou politicky neutrální.

ESLP připomněl, že čl. 11 EÚLP ukládá rovněž pozitivní závazek zajistit efektivní realizaci shromažďovací svobody a tento závazek nabývá na zvláštním významu pro osoby zastávající nepopulární názory nebo pro příslušníky menšin, neboť tyto osoby se snadněji stávají terčem viktimizace. ESLP neuznal námitku vlády, že rozhodnutí byla později zrušena a průvod se i přes zákaz reálně uskutečnil. Rozhodnutí o odvolání byla vydána až po datu, kdy měl proběhnout průvod a stacionární shromáždění. Ačkoliv se shromáždění nakonec reálně konala, vzhledem k platnému zakazu se stěžovatelé vystavovali riziku, že budou zadrženi. Zákazy mohly mít také na stěžovatele a další účastníky shromáždění

odrazující účinek a mohly rovněž odradit další osoby od účasti na těchto shromážděních z toho důvodu, že shromáždění nebyla oficiálně povolena, což mohlo vést k tomu, že jim úřady neposkytnou žádnou ochranu před kontra-demonstranty.

Soud také zdůraznil, že v rámci shromažďovací svobody může být důležité načasování shromáždění. Pokud se veřejné shromáždění koná poté, co daná společenská otázka již není relevantní nebo ztratí svůj význam ve společenské či politické debatě, dopad takového shromáždění může být do značné míry omezen. Pokud není umožněno shromáždění uskutečnit v příhodný okamžik, může lehce ztratit svůj smysl.

ESLP přitom shledal i porušení čl. 14, tedy zákazu diskriminace při uplatňování práv zajištěných EÚLP. Vydaná rozhodnutí polských orgánů sice nebyla odůvodněna v tom směru, že by k zákazu shromáždění došlo v důsledku jejich podpory homosexuální menšiny. ESLP nicméně uvedl, že nemůže přehlédnout silné osobní názory veřejně vyjádřené starostou k otázkám, jež se přímo dotýkaly rozhodnutí o nepovolení shromáždění. Lze se tedy rozumně domnívat, že jeho názory mohly ovlivnit rozhodovací proces v projednávaném případě, a tudíž představovaly diskriminační zásah do práva na svobodu shromažďování stěžovatelů.²⁷

2.3.5 Právo uzavřít manželství a založit rodinu (čl. 12)

Konečně čl. 12 upravuje právo uzavřít manželství, které spočívá v právu mužů a žen uzavřít manželství a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony, pokud jsou způsobilí věkem. Ačkoliv se může zdát, že toto právo nebude v praxi porušováno, a relativně řídká judikatura ESLP k tomuto ustanovení to v zásadě potvrzuje, i v tomto případě lze nalézt kontroverzní témata. ESLP přitom vykládá čl. 12 tak, že se jedná o jedno právo, tedy právo uzavřít manželství a v rámci něj následně založit rodinu. Na druhou stranu není podmínkou uzavření manželství vůle, či i dokonce i možnost, založit následně rodinu. Toto ustanovení je tak výrazně užší oproti čl. 8, které chrání rodinný život ve výrazně širším kontextu. Právo založit rodinu přitom ESLP vykládá pouze jako právo mít děti přirozeným způsobem a vylučuje z něj tedy závazek státu umožnit adopci nebo umožnit umělé oplodnění. Čl. 12 garantuje také to, že nikdo nesmí být jakkoliv postižen za uzavření manželství či založení rodiny. Za sankci však ESLP odmítl uznat povinnost změnit si po uzavření manželství jméno. V rozporu s čl. 12 není zákaz bigamie a polygamie. Tohoto

²⁷ rozsudek ESLP *Bączkowski a další proti Polsku*, ze dne 3. 5. 2007, č. stížnosti 1543/06

článek se nelze dovolávat ani v tom směru, že by z něj vyplývalo právo dát se rozvést za účelem uzavřít manželství nové. V návaznosti na čl. 12 se také dovozuje možnost smluvních stran poskytovat zvýhodněné zacházení rodinám žijícím v manželském svazku oproti nemanželským rodinám.²⁸

Ačkoliv je zřejmé, že toto ustanovení se jednoznačně vztahuje pouze na svazek mezi mužem a ženou a z této regulace jsou tudíž vyloučeny svazky osob stejného pohlaví,²⁹ není na druhé straně zřejmé, jak má být nahlíženo na osobu, která se své pohlaví rozhodla změnit. K této otázce se ESLP vyjádřil ve věci Christine Goodwinová proti Spojenému království.

Stěžovatelkou byla transsexuální osobou, které bylo operativně změněno pohlaví z mužského na ženské. Od útlého dětství měla stěžovatelka sklon oblékat se jako děvče a lékaři dospěli k závěru, že je transsexuální osobou. Přesto uzavřela manželství se ženou a měla s ní čtyři děti. Poté se až do roku 1984 oblékala jako muž ve svém profesionálním životě a jako žena ve volném čase. V roce 1985 podstoupila léčbu, včetně konzultací s psychologem a psychiatrem a byla jí předepsána hormonální terapie. Od té doby žila zcela jako žena. V roce 1990 podstoupila operativní změnu pohlaví. Stěžovatelka se rozvedla se svou bývalou manželkou, ale její děti jí však nadále projevovali lásku a podporu. Paní Goodwinová nemohla podle britských zákonů uzavřít manželství s mužem, neboť britským právem byla i po operativní změně pohlaví považována za muže, což pro ní znamenalo komplikace i v dalších směrech.

ESLP uvedl, že výkon práva uzavřít manželství má společenské, osobní a právní důsledky. Ačkoliv státy mohou podmínky uzavření manželství upravit, případná omezení nemohou vést k tomu, že by zasáhly samotnou podstatu práva na jeho uzavření. Nezpůsobilost páru počít nebo vychovat dítě sama o sobě neznamená, že je zbaven práva uzavřít manželství. Ačkoliv v minulosti ESLP došel k závěru, že právní úprava brání transsexuální osobě uzavřít manželství podle svého nového pohlaví není v rozporu s čl. 12 EÚLP, nově došel v posuzované věci k závěru, že již nadále není možné připouštět, že je nezbytné určit pohlaví podle čistě biologických kritérií. Od doby přijetí EÚLP byla instituce manželství značně otřesena vývojem společnosti a pokrok v lékařství a vědě přinesl radikální změny v oblasti transsexuality. Nesoulad biologických faktorů

²⁸ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 1178 – 1180, 1182, 1183, 1186, 1190, 1195

²⁹ Nicméně vnitrostátní zákonodárství může takový svazek připustit (rozsudek ESLP Schalk a Kopf proti Rakousku, ze dne 24.6.2010, č. stížnosti 30141/04).

u operovaného transsexuála nadále nemůže být dostatečným důvodem k ospravedlnění odmítnutí právně uznat změnu jeho pohlaví.

Skutečnost, že vnitrostátní právo pro účely uzavření manželství bralo v úvahu pohlaví zaznamenané při narození, byla v projednávaném případě omezením, které zasahovalo samu podstatu práva na uzavření manželství. Nelze se ztotožnit s tím, že osoby, které podstoupily operativní změnu pohlaví, nejsou zbaveny práva uzavřít manželství, jelikož podle zákona mají možnost tak učinit s osobou pohlaví opačného, než je jejich původní pohlaví. Stěžovatelka vedla život ženy, udržovala vztah s mužem a přála si uzavřít manželství výhradně s mužem. Tuto možnost ovšem neměla. I když smluvnímu státu přísluší, aby stanovil zejména podmínky, jaké musí transsexuální osoba, která se domáhá právního uznání své nové sexuální identity, splňovat k prokázání, že konverze jejího pohlaví byla vskutku provedena, dále podmínky, za nichž přestává být platné předchozí manželství, a konečně formalities požadované u budoucího manželství (například informace, jež musí být poskytnuty budoucím manželům), ESLP nenalezl žádný důvod, jenž by ospravedlňoval, aby transsexuálové byli práva uzavřít manželství za všech okolností zbaveni.³⁰

Rozsudek Christine Goodwinová proti Spojenému království je kromě samotného výkladu čl. 12 EÚLP také ukázkou tzv. evolutivní interpretace EÚLP. Ačkoliv ESLP původně (naposledy ještě v roce 1998³¹) považoval nemožnost uzavření manželství transsexuály za situaci, která neporušovala čl. 12 EÚLP, v rozebíraném rozsudku přijatém o 4 roky později se k této otázce již staví odlišně. Tato praxe není u ESLP zcela výjimečná, když tímto způsobem reaguje na vývoj ve společnosti a význam jednotlivých práv garantovaných EÚLP tak přizpůsobuje měnícímu se společenskému prostředí.

2.3.6 Ochrana vlastnictví (1. dodatkový protokol, čl. 1)

První dodatkový protokol zakotvuje v čl. 1 ochranu vlastnictví. Podle něj platí, že každá osoba má právo pokojně užívat svůj majetek a nemůže jej být zbavena, s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva. Zároveň není bráněno právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných

³⁰ rozsudek velkého senátu ESLP Christine Goodwinová proti Spojenému království, ze dne 11. 7. 2002, č. stížnosti 28957/95

³¹ rozsudek ESLP Sheffieldová a Horshamová proti Spojenému království, ze dne 30. 7. 1988, č. stížností 22885/93 a 23390/94

poplatků nebo pokut. Toto právo je výslovně chráněno nejen ohledně fyzických osob, ale i ve prospěch osob právnických.

Uvedené pojetí vychází z principů moderního evropského státu, které se formovaly v průběhu buržoazních revolucí, podle kterých nemá být vlastníkem majetku pouze panovník či šlechta, ale kterýkoliv občan. V zásadě tak má být ochraňováno stejnou měrou vlastnictví státu, jako jakékoliv soukromé osoby a k vyvlastnění může dojít jen ve zcela výjimečných případech.

Čl. 1 Protokolu č. 1 obsahuje tři pravidla týkající se majetku. Nejprve jde o pokojné užívání majetku, následně o pravidla pro jeho možné zabavení a v poslední řadě o možnost regulovat užívání majetku. Stejně tak u jiných práv má i zde stát závazky pozitivní, tj. ochranu majetku zajistit před třetími osobami a v případě porušení práva zajistit účinné prostředky nápravy. Stát má navíc povinnost snažit se předcházet škodám na majetku nejen ze strany třetích osob, ale i v případě ochrany před živelnými katastrofami. Toto právo však ESLP odmítá vykládat tak, že by mělo zakládat právo na věcné plnění ze strany státu, tedy například právo obdržet dávky. Pokud se nicméně stát rozhodne určité dávky poskytovat, pod ochranu EÚLP už spadat budou. V takovém případě totiž vzniká dané osobě legitimní očekávání, že při splnění stanovených podmínek příslušnou majetkovou hodnotu (dávku) získá. K posuzování dochází někdy také v souvislosti se zákazem diskriminace.³²

Zajímavou kauzou, kterou ESLP řešil v souvislosti s čl. 1 Protokolu č. 1 ESLP ohledně nároku na starobní důchod ve spojení s diskriminací na základě pohlaví, byla věc *Andrle proti České republice*. Stěžovatel byl od roku 1971 ženatý, v roce 1998 se rozvedl a požádal, aby mu byly svěřeny do péče dvě z jeho čtyř dětí narozené v letech 1982 a 1985. Okresní soud v Ústí nad Orlicí mu obě děti do péče svěřil. V roce 2003 Česká správa sociálního zabezpečení zamítla stěžovatelovu žádost o přiznání starobního důchodu, neboť stěžovatel nedosáhl důchodového věku podle zákona o důchodovém pojištění, který v jeho případě činil 61 let a deset měsíců. Stěžovatel podal proti tomuto rozhodnutí žalobu ke Krajskému soudu v Hradci Králové. Tvrdil v ní, že vzhledem ke skutečnosti, že vychoval dvě děti, mu vznikl nárok na důchod v 57 letech, a tedy již dosáhl důchodového věku. V rozhodné době přitom zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, výrazně diferencoval mezi věkem odchodu do důchodu pro muže a pro ženy a u žen dále s ohledem na počet vychovaných dětí. Krajský soud přerušil řízení o stěžovatelově žalobě do doby,

³² Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 1245, 1246, 1248 – 1250, 1258 - 1260

než Ústavní soud rozhodne o návrhu na přezkoumání ústavnosti příslušného ustanovení zákona o důchodovém pojištění, který mu v jiné věci předložil Nejvyšší správní soud. S ohledem na to, že Ústavní soud neshledal napadenou úpravu jako diskriminační,³³ krajský soud žalobě nevyhověl a stejný byl výsledek řízení před Nejvyšším správním soudem a Ústavním soudem.

V řízení před ESLP stěžovatel namítal, že byl diskriminován při užívání svých majetkových práv z důvodu pohlaví. Důchodový systém, který stanovil různý důchodový věk pro ženy vychovávající děti a pro muže ve stejné situaci, podle něj nesledoval žádný legitimní cíl. ESLP v první řadě shledal stížnost za přijatelnou. Pokud stěžovatel namítal, že mu byla zčásti nebo zcela odepřena určitá dávka na základě diskriminačního důvodu podle čl. 14, bylo nezbytné posoudit, zda by stěžovatel měl podle vnitrostátního práva vynutitelný nárok na obdržení předmětné dávky, pokud by nezávisel na podmínce, na kterou si stěžuje. Ačkoli Protokol č. 1 nezaručuje právo na jakékoli platby sociálního zabezpečení, jestliže se stát rozhodne vytvořit systém dávek sociálního zabezpečení, musí tak učinit nediskriminačně.

ESLP nejprve upozornil, že čl. 14 nezakazuje členským státům zacházet s určitými skupinami odlišně s cílem vyrovnat jejich faktickou nerovnost, naopak někdy může být takové zacházení nezbytné k tomu, aby čl. 14 porušen nebyl. Rozdílné zacházení je však diskriminační, pokud nemá objektivní a rozumné zdůvodnění. Smluvní státy mají prostor pro uvážení při posouzení, zda a do jaké míry ospravedlňují rozdíly v jinak podobných situacích rozdílné zacházení. Obecně platí, že by musely být předloženy velmi závažné důvody, aby mohlo být rozdílné zacházení výhradně z důvodu pohlaví považováno za slučitelné s EÚLP. Tato zásada je ještě posilována úsilím o pokrok v otázce zrovnoprávnění pohlaví, které je v současné době jedním z hlavních cílů členských států Rady Evropy.

Na druhé straně, jedná-li se o obecná opatření v rámci hospodářské nebo sociální strategie, státy většinou mají široký prostor pro uvážení. Vnitrostátní orgány jsou díky své přímé znalosti společnosti a jejích potřeb zpravidla lépe než mezinárodní soud schopny posoudit, co je ze sociálních nebo ekonomických důvodů ve veřejném zájmu, a ESLP bude zpravidla rozhodnutí státu týkající se vlastní politiky respektovat, ledaže by zjevně postrádalo rozumný základ. Podstatné rysy důchodových systémů jsou stabilita a spolehlivost, které umožňují celoživotní plánování rodiny a kariéry. Veškeré změny

³³ nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 53/2004

důchodového systému proto musejí být prováděny postupně, opatrně a odměřeně. Jakýkoli jiný postup by mohl ohrozit sociální smír, předvídatelnost důchodového systému a právní jistotu.

ESLP uznal, že příznivější zacházení se ženami, které vychovaly děti, v bývalém Československu mělo původně za cíl napravit faktickou nerovnost a těžkosti způsobené spojením tradiční mateřské role žen a požadavkem společnosti na jejich zapojení do pracovního procesu na plný úvazek, a byl proto toho názoru, že toto opatření sledovalo legitimní cíl. Ačkoli tento rodinný model nevyhnutelně ovlivnil i současné rodiny, v dnešní společnosti se mateřská role a role při výchově dětí nemusí v tak velké míře překrývat. Úsilí ČR o změnu důchodového systému, ať už bylo úspěšné, či nikoli, bylo vedeno úmyslem reagovat na tento i mnohem širší sociální a demografický vývoj. Je však obtížné určit nějaký konkrétní okamžik, kdy nespravedlivost vůči mužům začíná převažovat nad potřebou korigovat pozitivní diskriminací nevýhodné postavení žen. Česká vláda již učinila první konkrétní krok k vyrovnání důchodového věku, neboť v době projednávání věci ESLP byl důchodový věk u mladších žen, které vychovaly jedno dítě nebo nevychovaly žádné, stejný jako důchodový věk u mužů. Ženy, které vychovaly dvě a více dětí, měly i nadále snížený důchodový věk. ESLP se však zdálo, že důchodová reforma směřuje ke všeobecnému zvýšení důchodového věku, přičemž na počet dětí vychovaných muži nebo ženami nebude brán zřetel. Demografické přesuny a změny ve vnímání rolí obou pohlaví musí být již ze své podstaty postupné a po 45 letech existence předmětného opatření je třeba změny odpovídajícím způsobem načasovat. Tento úkol byl o to těžší a vyžadoval o to promyšlenější řešení, že stát meusel reformu zasadit do širšího kontextu dalších demografických změn, jako je např. stárnutí populace nebo migrace, které také vyžadovaly úpravu systému sociálního zabezpečení, a meseli přitom zachovat předvídatelnost tohoto systému pro osoby, které do něj byly povinny přispívat.

Projednávanou věc přitom ESLP odlišil od problému diskriminace v oblasti rodičovské dovolené, kde v dřívějším rozhodnutí dovedil, že tradiční vnímání žen jako těch, kdo primárně pečují o děti, již nemohlo být nadále dostatečným ospravedlněním pro vyloučení otce z nároku na rodičovskou dovolenou. Podle ESLP však rodičovská dovolená je na rozdíl od důchodového systému krátkodobým opatřením, které se nedotýká celého života členů společnosti. Změna systému rodičovské dovolené také nevedla ke změně křehké rovnováhy důchodového systému, neměla závažné finanční dopady a neovlivňovala dlouhodobé plánování, jako tomu může být v případě důchodového systému, který tvoří

součást národní hospodářské a sociální strategie. Proto ČR ještě zajistila rozumný poměr přiměřenosti mezi napadeným rozdílným zacházením a sledovaným legitimním cílem.³⁴

Jak je z odůvodnění ESLP patrné, nakonec se přiklonil k principu širokého uvážení ohledně vnitrostátních obecných opatření v rámci hospodářské nebo sociální strategie, aniž by se příliš vypořádal s formálně proklamovanou zásadou velmi závažných důvodů, aby mohlo být akceptováno rozdílné zacházení výhradně z důvodu pohlaví. Nicméně i v ČR došlo změnou zákona o důchodovém pojištění k dalšímu sblížení, když v současné době se u nejmladších ročníků k rozdílu mezi muži i ženami, bez ohledu na počet vychovaných dětí, nepřihlíží.³⁵

2.3.7 Právo na vzdělání (čl. 2 Protokolu č. 1)

Ustanovení čl. 2 prvního dodatkového protokolu pak poskytuje právo na vzdělání, které nesmí být nikomu odepřeno. Při výkonu jakýchkoli funkcí v oblasti výchovy a výuky, je stát povinen respektovat právo rodičů zajišťovat tuto výchovu a vzdělání ve shodě s jejich vlastním náboženským a filozofickým přesvědčením.

Právo na vzdělání nelze vykládat tak, že by mělo znamenat právo na zakládání nových vzdělávacích institucí či zařazování nových studijních programů. Je jím třeba rozumět právo na rovný přístup ke vzdělání při splnění běžných podmínek daných vnitrostátním právem. Toto právo přitom není limitováno pouze na děti, ale může se vztahovat i na dospělé ať již při vysokoškolském vzdělávání, ale i pokud jde o různé nástavbové či rekvalifikační kurzy. Právo na vzdělání v obecné rovině totiž dopadá na všechny úrovně vzdělávání, které příslušný stát poskytuje. Právo není limitováno ani ohledně občanů, ale vztahuje se na jakékoliv osoby nalézající se legálně v příslušném státě. S ohledem na to že je stát povinen zajistit právo na vzdělání, je také oprávněn regulovat soukromé vzdělávací instituce, čemuž odpovídá i česká právní úprava. Právo rodičů zajišťovat výchovu a vzdělání ve shodě s jejich vlastním náboženským a filozofickým přesvědčením neznamená právo, aby se děti nedozvídali ve školách věci, které jsou v rozporu s názorem rodičů, ale zaručuje pluralitu názorů tak, aby byly případně předkládány i další alternativy vedle hlavního výukového směru. Pokud tak například chtěli rodiče bránit sexuální výchově v dánské škole, u ESLP neuspěli, neboť rozumná míra sexuální osvěty, tak jak byla dlouhodobě a pečlivě koncipována dánským státem ve spolupráci s odpovídajícími

³⁴ rozsudek ESLP Andriele proti České republice, ze dne 25. 1. 2011, č. stížnosti 6268/08

³⁵ viz § 32 odst. 3 a přílohu k zákonu č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

odborníky, byla vyučována objektivním, kritickým a pluralistickým způsobem. ESLP také potvrdil možnost zákazů týkajících se nošení muslimského šátku na školách či univerzitách. Na druhou stranu však neshledal nepřijatelným umístění krucifixu v italských školách, když poukázal na historický vývoj a spjatost nejen s náboženstvím, ale i s historií příslušného státu.³⁶

Ve spojení s čl. 14 bylo shledáno porušení čl. 2 Protokolu č. 1 ze strany ČR ve věci D. H. a další proti České republice. ESLP přitom nejprve stížnost shledal nedůvodnou, nicméně stěžovatelé podali odvolání k velkému senátu ESLP, který došel k opačnému závěru. Řízení se týkalo 18 stěžovatelů romského původu, kteří byli v letech 1996 a 1999 umístěni ve zvláštních školách v Ostravě, a to buď přímo po zápisu do 1. třídy, nebo po nějaké době, kterou strávili v běžné základní škole. Rodiče stěžovatelů souhlasili s umístěním svých dětí do zvláštních škol, nebo dokonce o toto umístění výslovně požádali. Rozhodnutí o umístění do zvláštní školy byla přijata řediteli dotčených zvláštních škol poté, co byli stěžovatelé doporučeni k umístění pedagogicko-psychologickými poradnami, kde podstoupili psychologické testy. Školní spisy stěžovatelů obsahovali zprávu o jejich vyšetření včetně výsledků testů s poznámkami zkoušejících, kresby stěžovatelů a v některých případech dotazníky pro rodiče.

V roce 1999 stěžovatelé obdrželi dopis od školského úřadu, který je informoval o možnosti přemístit děti ze zvláštní školy do školy běžné. Čtyři stěžovatelé složili úspěšně přeřazovací testy, a začali tudíž navštěvovat běžnou školu. Většina stěžovatelů podala také žádost o přezkum rozhodnutí o svém umístění do zvláštní školy. Svou žádost odůvodnili tím, že jejich rozumové schopnosti nebyly hodnověrným způsobem otestovány a že jejich zákonní zástupci nebyli dostatečně informováni o důsledcích udělení souhlasu k umístění dětí do zvláštní školy. Stěžovatelé tudíž požádali školský úřad, aby zrušil předmětná rozhodnutí, která podle stěžovatelů nebyla vydána v souladu se zákonem a porušují právo stěžovatelů na vzdělání bez diskriminace, čemuž školský úřad nevyhověl a jeho rozhodnutí bylo následně potvrzeno Ústavním soudem.

ESLP připustil jako důkaz možné nepřímé diskriminace statistiku vytvořenou stěžovateli, že romské dítě je v Ostravě 27krát více vystaveno riziku, že bude umístěno do zvláštní školy, než dítě neromské, když Romové tvoří 2 % ostravské populace, ale v ostravských zvláštních školách představují 50 % žáků romské děti. Ačkoliv data získaná stěžovateli nepovažoval ESLP za zcela přesná, odhalovala v každém případě určitý trend,

³⁶ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 1302 – 1308, 1311 - 1314

který byl potvrzen i státem a nezávislými kontrolními orgány, které se touto situací zabývaly. Za daných okolností důkazy předložené stěžovateli založily domněnku nepřímé diskriminace. Důkazní břemeno se proto přesunulo na stát, aby dokázal, že rozdíl v dopadech dotčené legislativy byl důsledkem objektivních faktorů nesouvisejících s nepřímou diskriminací. Jako nepřímou diskriminaci ESLP definoval nepřiměřeně předpojaté důsledky obecné politiky nebo opatření, která, ačkoli mají neutrální povahu, diskriminují určitou skupinu. Není přitom důležitý úmysl diskriminovat.

Psychologické testy, na jejichž základě byli stěžovatelé umístěni do zvláštních škol, byly podle ESLP již dlouhou dobu považovány za kontroverzní a byly vystaveny značné kritice i ze strany ČR a proto nemohly být považovány za rozumné odůvodnění rozdílného zacházení. Soud nepřisvědčil ano tomu, že k umístění byl dán souhlas zákonných zástupců stěžovatelů. Pokud má být přípustné vzdání se práva chráněného EÚLP, musí být učiněno nesporně, na základě úplné znalosti podstatných skutečností a bez jakéhokoli nátlaku. Tyto podmínky nebyly naplněny v situaci, kdy souhlas udělili rodiče stěžovatelů, kteří jsou členy znevýhodněné komunity a sami mají velmi nízké vzdělání. Za těchto okolností mohli rodiče těžší kvalifikovaně posoudit všechny aspekty dané situace a důsledky udělení svého souhlasu. Udělení souhlasu probíhalo pouze podepsáním předtištěného dokumentu, který neobsahoval žádné informace o dostupných alternativách nebo rozdílech mezi osnovami zvláštních a běžných škol. Rodiče si navíc mohli vybrat pouze ze dvou možností. První alternativou bylo navštěvování běžné školy, která nebyla připravena reagovat na sociální a kulturní odlišnosti a eliminovat riziko izolace a ostrakismu. Druhou alternativou bylo umístění do zvláštní školy, kde většinu žáků tvoří Romové.

I pokud by byly splněny podmínky pro vzdání se práva chráněného EÚLP, nelze považovat za právně přípustný projev vůle být podroben rasové diskriminaci, jelikož takový projev vůle by byl v rozporu s důležitým veřejným zájmem.

Volná míra uvážení, kterou stát požívá v oblasti vzdělání, byla podle ESLP v daném případě překročena, a to z několika důvodů. ČR nezohlednila zvláštní potřeby členů znevýhodněné komunity. Romské děti byly umístěny do škol pro mentálně retardované děti, kde je vyučováno podle jiných osnov. Došlo k izolaci těchto dětí od širší populace. Stát se měl snažit místo toho dětem pomoci, aby rozvinuly své schopnosti tak, aby byly schopny vést život ve většinové společnosti.³⁷

³⁷ rozsudek velkého senátu ESLP D. H. a další proti České republice, ze dne 13. 12. 2007, č. stížnosti 57325/00

2.3.8 Právo na svobodné volby (čl. 3 Protokolu č. 1)

Posledním právem poskytovaným prvním dodatkovým protokolem pak je právo na svobodné volby. Ustanovení čl. 3 v této souvislosti ukládá smluvním stranám konat v rozumných intervalech svobodné volby s tajným hlasováním za podmínky, které zajistí svobodné vyjádření názorů lidu při volbě zákonodárního sboru.

Ačkoliv to z doslovného textu nevyplývá, toto ustanovení chrání nejen právo volit (aktivní volební právo), ale i právo být volen (pasivní volební právo), ačkoliv u pasivního volebního práva přiznává státům větší míru uvážení oproti aktivnímu volebnímu právu. V souvislosti s ochranou znevýhodněných skupin je třeba zmínit, že ESLP vykládá právo volit jako všeobecné, ačkoliv ani všeobecnost volebního práva není v EÚLP výslovně zakotvena. Podle ESLP proto státy nesmí vyloučit některé osoby či skupiny osob z účasti na politickém životě země, aniž by pro to byly zcela mimořádné důvody. ESLP tak shledal nepřipustným omezení aktivního volebního práva u osob, které podstoupily osobní bankrot, v případě uvězněných osob, aniž by bylo rozlišováno, z jakého důvodu k jejich uvěznění došlo, nebo automatické zbavení volebního práva u osob jen částečně omezených ve svéprávnosti, aniž by byla zkoumána míra porozumění volbám. Za přípustná omezení je považován věk i státní občanství příslušného státu. Oproti tomu u pasivního volebního práva je ESLP výrazně benevolentnější, když připouští jako přípustná omezení například složení volební kauce, podmínku znalosti úředního jazyka nebo požadavek určité doby pobytu na území.³⁸

2.3.9 Právo na svobodu pohybu a pobytu (čl. 2 Protokolu č. 4)

Podle čl. 1 Protokolu č. 4 má každý, kdo se právoplatně zdržuje na území některého státu, na tomto území právo svobody pohybu a svobody zvolit si místo pobytu. Každému, tedy nejen tomu kdo se na území zdržuje legálně, je také garantováno právo svobodně opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní. K těmto právům jsou stanoveny standardní možnosti omezení (např. z důvodu udržení veřejného pořádku, předcházení zločinnosti nebo ochrany zdraví).

Právo na svobodu pohybu a pobytu je zpravidla namítáno společně s jinými právy, jako je právo na ochranu soukromého a rodinného života, nebo právem na osobní svobodu a rozhodovací praxe ESLP k tomuto právu je skromná, neboť většinou je věc vyřešena

³⁸ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 1321, 1331 – 1335, 1340, 1341

posouzením jiných práv a ESLP považuje již za nadbytečné zabývat se porušením práv dalších. Jak je patrné z prvního odstavce, právo svobody pohybu a pobytu je poskytováno jen těm, kteří se na území nachází právoplatně. V první řadě tak půjde o státní občany, a to bez výjimky, a o cizince, kteří mají povolený pobyt a splňují podmínky tohoto povolení. Fakticky tak u nich může stanovením těchto podmínek dojít i k omezení svobody pohybu, neboť jednou z podmínek podle ESLP může být i zdržování se v určitém místě. Příklady možného zásahu do svobody pohybu jsou zákaz nebo omezení vycházení z domu nebo opuštění určité oblasti. ESLP shledal jako zásah do svobody pohybu i případ, kdy byl stěžovatel povinen policii hlásit jakoukoli změnu místa svého pobytu nebo monitoring pohybu stěžovatele.³⁹ Do přípustného omezení svobody pohybu lze v českém právním řádu zařadit například zákaz pobytu v určitém místě či oblasti uložený podle trestního zákoníku nebo podle přestupkového zákona.

Důvody vedoucí k omezení možnosti opustit zemi souvisí nejčastěji s trestním řízením. ESLP však připustil i důvody další, jako je nezaplacení daňového dluhu, probíhající insolvenční řízení nebo zákaz vycestovat společně se svými dětmi vydaný z obavy, že stěžovatelka se nehodlá s dětmi vrátit, čímž by byl její bývalý manžel zbaven možnosti stýkat se svými dětmi. Taková omezení však musí být stanovena po přiměřenou dobu.⁴⁰

2.3.10 Zákaz vyhoštění státních občanů, hromadného vyhoštění cizinců a procesní záruky při vyhoštění (čl. 3 a 4 Protokolu č. 4 a čl. 1 Protokolu č. 7)

Čl. 3 Protokolu č. 4 je zakázáno vyhostit z území státu, jehož je daná osoba občanem a to jak hromadně, tak individuálně. Zároveň také nesmí být nikdo zbaven práva vstoupit na území státu, jehož je státním občanem. Pokud jde o cizince, je úprava v čl. 4 výrazně stručnější, nebo zakazuje pouze jejich hromadné vyhoštění.

Ani jedno ustanovení neobsahuje možnosti limitace těchto práv například z důvodu národní bezpečnosti. Vyhoštěním je přitom pouze povinnost trvale opustit území, nikoliv vydání jinému státu v důsledku trestního řízení. Možnost vydání svých občanů tak není EÚLP zakázána. Je zřejmé, že tento článek nezakládá právo na získání státního občanství,

³⁹ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 1359, 1360, 1364, 1367, 1369

⁴⁰ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 1371 - 1373

ale je zřejmě uplatnitelné na jeho případné odejmutí, pokud by bylo v souvislosti s odejmutím občanství přikročeno i k vyhoštění.⁴¹

Pokud jde o zákaz hromadného vyhoštění cizinců, jedná se o takovou situaci, kdy jsou jednotlivci vyhošťováni spolu s ostatními cizinci, aniž by byl jejich případ individuálně posouzen. Může jít přitom i o situaci, kdy jsou sice formálně vedena samostatně správní řízení o vyhoštění, ale fakticky jde o hromadné opatření bez individuálního posuzování situace každého jednotlivce. Toto ustanovení je přitom podstatné zejména u těch států Rady Evropy, které prozatím neratifikovaly Protokol č. 7, který zakotvuje výrazně více práv pro cizince, pokud jde o jejich možné vyhoštění a také v případech, kdy jde o cizince bez povolení k pobytu.⁴² Čl. 1 Protokolu č. 7 totiž garantuje každému cizinci, který má povolen pobyt na území některého státu, že může být vyhoštěn pouze na základě zákonného rozhodnutí, které musí být z povahy věci odůvodněno. Uvedené ustanovení také zakotvuje určité minimální garance řízení o vyhoštění, které v podstatě vedou k povinnosti vnitrostátních orgánů se zabývat řádně námitkami vznesenými cizincem a umožňují cizinci, aby byl v řízení zastoupen. Uvedené ustanovení také umožňuje v mimořádných případech i tato minimální pravidla nedodržet.

Ačkoliv by se mohlo na první pohled zdát, že hromadné vyhošťování cizinců není něco, čím by se reálně ESLP musel zabývat, případ Čonka proti Belgii ukazuje, že se nejedná o zcela mrtvé ustanovení. V daném případě ESLP posuzoval situaci slovenských Romů v Belgii, kteří v ní pobývali nelegálně, a byly jim již dříve předány příkazy k vycestování. Na konci září 1999 policie města Gand předvolala na 1. 10. několik desítek slovenských romských rodin. Předvolání uvádělo, že účelem opatření je doplnit spisy týkající se žádostí o azyl. Na policejním komisařství byl stěžovatelům předán nový příkaz k opuštění Belgie doprovázený rozhodnutím o vrácení na slovenskou státní hranici a o zbavení svobody pro tento účel. Některým předvolaným osobám však bylo umožněno komisařství svobodně opustit, podle belgické vlády z humanitárních a administrativních důvodů. O několik hodin později byli stěžovatelé spolu s dalšími romskými rodinami a v doprovodu tlumočnicka přepraveni do uzavřeného tranzitního centra u bruselského letiště. Dne 5. 10. byly dotčené rodiny převezeny na vojenské letiště Melsbroek, odkud byly letadlem přepraveny na Slovensko.

⁴¹ Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 1376 - 1379

⁴² Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. dílo cit. v pozn. č. 5, str. 1384, 1385

Kromě dalších aspektů věci posuzoval ESLP, zda nebyl porušen čl. 4 Protokolu č. 4, tedy zákaz hromadného vyhoštění cizinců. Ačkoliv bylo již dřívějším rozhodnutím stěžovatelům uloženo opustit zemi, posuzované zbavení svobody a odsunutí byla přijata v rámci výkonu příkazu k opuštění území státu předaného na policejní stanici dne 1. 10. Příkaz neposuzoval osobní situaci dotčených, kromě skutečnosti, že jejich pobyt v Belgii přesáhl tři měsíce. Za těchto podmínek, a s ohledem na velký počet osob stejného původu, které měly stejný osud jako stěžovatelé, dovedl ESLP, že sledovaný postup nebyl takový, aby vyloučil veškeré pochybnosti o hromadnosti kritizovaného vyhoštění. Tyto pochybnosti byly posilovány řadou okolností, jako například tím, že takovéto operace byly dopředu avizovány, všichni dotčení byli předvoláni na policejní komisařství současně, nebo to, že příkazy k opuštění území státu a k zatčení měly identické znění. V žádné fázi období mezi předvoláním dotčených na policejní komisařství a jejich vyhoštěním nebyla v řízení skutečně a diferencovaně brána v úvahu individuální situace každé z dotčených osob. ESLP dospěl k závěru, že čl. 4 Protokolu č. 4 byl porušen.⁴³

2.3.11 Rovnost manželů (čl. 5 Protokolu č. 7)

Ustanovení čl. 5 Protokolu č. 7 stanoví rovnost manželů, pokud jde o práva a povinnosti občanskoprávní povahy mezi sebou a ve vztazích k jejich dětem. Tato práva platí při uzavírání manželství, za jeho trvání a při rozvodu. Uvedené ustanovení přitom nebrání státům přijmout opatření, jež jsou nezbytná v zájmu dětí.

Jak z textu vyplývá, uvedený článek se vztahuje pouze na soukromoprávní vztahy, nikoliv tedy například o vztahy důchodového zabezpečení. Toto ustanovení není ESLP fakticky příliš využíváno, když navíc velkou část těchto práv lze odvodit již z čl. 8 ve spojení s čl. 14 EÚLP (právo na ochranu soukromého a rodinného života a zákaz diskriminace).

⁴³ rozsudek ESLP Čonka proti Belgii, ze dne 5. 2. 2002, č. stížnosti 51564/99

3 Veřejné zakázky

Jak bylo předestřeno v úvodu, tato kapitola se snaží přinést základní postup pro vyhodnocení, zda bude muset být při nákupu dodávek či služeb postupováno podle ZVZ, nebo nikoliv a pokud bude odpověď kladná, pak předestřít základní náležitosti postupu.

V distančním textu bylo rozebráno, že právní úprava veřejných zakázek vychází zejména z práva EU. Aktuálně oblast veřejných zakázek upravuje směrnice č. 2004/18/ES, o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby. Ta se vztahuje na veřejné a dotované zadavatele. Vedle ní existuje směrnice upravující oblast tzv. sektorových zadavatelů (dodávky vody, energie, apod.), dále existuje směrnice upravující oblast dodávek v oblasti obrany a bezpečnosti a směrnice o poskytování ochrany při nezákonném postupu zadavatelů. Souhrnně se tyto směrnice nazývají zadávacími směrnice. Směrnice přitom upravují pouze oblast nadlimitních veřejných zakázek. Český zákonodárce zvolil cestu jednoho zákona, který provádí všechny čtyři zadávací směrnice. Vzhledem k relativně podrobné úpravě v zadávacích směrnicích má zákonodárce omezený prostor úpravy u nadlimitních veřejných zakázek. ZVZ nicméně nestanoví příliš velké odlišnosti pro podlimitní veřejné zakázky a proto je, obdobně jako v distančním textu, výklad podán zejména ohledně českého ZVZ. To, že ZVZ nicméně vychází ze zadávacích směrnic je třeba mít na paměti. Při jeho výkladu je totiž třeba postupovat eurokonformním způsobem, tedy vykládat ZVZ v rámci možností tak, aby to odpovídalo textu zadávacích směrnic, ale i jejich výkladu podávanému Soudním dvorem EU. Výklad je významný především pokud jde o výklad základních zásad zadávacího řízení.

3.1 Definice veřejné zakázky

Veřejnou zakázkou je zakázka realizovaná na základě smlouvy mezi zadavatelem a jedním či více dodavateli, jejímž předmětem je úplatné poskytnutí dodávek či služeb nebo úplatné provedení stavebních prací (§ 7 odst. 1 ZVZ). Jde tedy v zásadě o výdej jakýchkoliv veřejných prostředků za určitou protihodnotu, pokud ZVZ výslovně nestanoví výjimku (např. nájem či koupi existující nemovitosti). Zadávané zakázky jsou velice různorodé a vychází z rozdílných potřeb zadavatelů. Do definice nespadá prodej či poskytování služeb veřejným zadavatelem nebo bezúplatné poskytnutí zboží či služeb dodavatelem.

V režimu veřejných zakázek tak jsou někdy zadávány i sociální služby pro kraje (např. zajištění provozu NZDM nebo azylového domu na určitém území), nebo různé služby se sociálními službami související (např. školení sociálních pracovníků financované EU). Typickými zakázkami, se kterými se studenti tohoto oboru mohou setkat, však budou spíše dodávky různého vybavení, potravin nebo zdravotnického materiálu pro různá sociální zařízení. Pokud zvažovaná dodávka spadá do shora uvedené definice, je nezbytné, aby dále posoudil, zda subjekt, pro který budou dodávky uskutečněny je, či není zadavatelem.

3.2 Zadavatelé

Podle ZVZ mají povinnost postupovat pouze subjekty splňující zákonnou definici zadavatele. V praxi pracovníka v sociálních službách se můžete setkat fakticky pouze s veřejnými zadavateli a dotovanými zadavateli. Další část textu proto pojednává pouze o těchto zadavatelích a neřeší sektorové zadavatele. Veřejným zadavatelem je (§ 2 odst. 2 ZVZ):

- a) stát a státní příspěvkové organizace,
- b) územní samosprávný celek (kraj nebo obec) nebo jejich příspěvková organizace,
- c) jiná právnická osoba, pokud
 1. byla založena či zřízena za účelem uspokojování potřeb veřejného zájmu, které nemají průmyslovou nebo obchodní povahu, a
 2. je financována převážně státem či jiným veřejným zadavatelem nebo je státem či jiným veřejným zadavatelem ovládána nebo stát či jiný veřejný zadavatel jmenuje či volí více než polovinu členů v jejím statutárním, správním, dozorčím či kontrolním orgánu.

Pokud jde o zadavatele pod písm. a) a b), je zřejmé, že není problém v jejich definici. V oblasti sociálních služeb se lze setkat zejména s příspěvkovými organizacemi obcí a krajů, které jsou jimi často zakládány právě i za účelem poskytování sociálních služeb. Bude to tedy nejčastější právní forma například pro domovy pro seniory zřizované obcemi nebo kraji.

Problém nastává u zadavatele pod písm. c). Nejčastěji jde o různé komunální společnosti s ručením omezeným, které vykonávají obdobné činnosti jako příspěvkové

organizace a kromě činnosti pro svého zakladatele většinou nevyvíjí žádnou další činnost, nebo ve zcela zanedbatelném rozsahu. Může tak jít například o domov pro seniory, pokud jej územní samosprávný celek založil jako společnost s ručením omezeným nebo akciovou společnost. Do této kategorie ale mohou spadat i nestátní neziskové organizace, které jsou založeny za účelem výkonu veřejně prospěšné činnosti (zejména spolky, obecně prospěšné společnosti či ústavy), pokud jsou převážně, tedy více jak z 50%, financovány veřejným zadavatelem (typicky prostřednictvím dotací). Na tuto skutečnost je třeba si dát velký pozor, neboť rozsah financování z veřejných zdrojů se může v jednotlivých letech lišit. V zásadě je přitom možné vycházet z rozpočtu na příslušný rok, který ale musí být sestaven na základě relevantních úvah. Zejména pokud v předchozím roce byla činnost organizace z více jak z 50% financována z veřejných zdrojů a není zřejmé, že se zdroje financování výrazně změní, lze postup podle ZVZ více než doporučit.

Pokud přitom příslušný subjekt naplní jakoukoliv definici veřejného zadavatele, musí postupovat podle ZVZ i pokud použité prostředky jsou soukromého původu (členské příspěvky, dary, apod.).

Druhou zmiňovanou formou, se kterou se lze v oblasti sociálních služeb setkat, je dotovaný zadavatel. Tím je právnická nebo fyzická osoba, která zadává veřejnou zakázku hrazenou z více než z 50 % z peněžních prostředků z veřejných zdrojů nebo pokud peněžní prostředky poskytnuté na veřejnou zakázku z těchto zdrojů přesahují 200 mil Kč (§ 2 odst. 3 ZVZ).

Na rozdíl od veřejného zadavatele dotovaný zadavatel nemusí postupovat podle ZVZ vždy, když cokoliv pořizuje, ale pouze tehdy, pokud finance na konkrétní zakázku pochází z dotačních zdrojů. Zároveň samozřejmě musí být splněno, že nejde pouze o zakázku malého rozsahu. Na dotovaného zadavatele se ohledně dotované zakázky hledí stejně jako na veřejného zadavatele, pokud jde o proces zadávání. Dotovaní zadavatelé tedy nemají žádné úlevy v procesu zadávání zakázky, oproti veřejnému zadavateli, pokud jde o příslušnou dotovanou zakázku.

Pokud si vyhodnotíte, že zvažovaná dodávka splňuje definici veřejné zakázky a je třeba jí pořídit pro osobu splňující definici zadavatele, je zřejmé, že se zakázka řídí ZVZ. Nicméně rozsah působnosti ZVZ může být značně rozdílný. Pro posouzení rozsahu působnosti ZVZ bude nejdůležitější určit druh veřejné zakázky a její předpokládanou hodnotu.

3.3 Druhy veřejných zakázek a jejich předpokládaná hodnota zakázky

Podle druhů se veřejné zakázky dělí na veřejné zakázky na dodávky, na služby a na stavební práce. Podrobné vymezení druhů je uvedeno v § 8 až 10. Jejich názvy v zásadě odpovídají jejich obsahu. Předmětem veřejné zakázky na dodávky je pořízení věci, může jít tedy o ložní prádlo, nábytek, výpočetní techniku nebo potraviny. Veřejnou zakázkou na stavební práce je zjednodušeně provedení stavebních prací, včetně související inženýrské a projektové činnosti. Zakázka na služby pak představuje zbytkovou kategorii a je jí tedy vše, co není ani zakázkou na dodávky, ani zakázkou na stavební práce. Nejčastěji se přitom bude skutečně jednat o poskytnutí služeb jako je praní prádla, poskytnutí školení, poradenství, nebo i poskytování sociálních služeb. Vzhledem k tomu, že v oblasti sociálních služeb bude zakázka na stavební práce spíše výjimečnou, v dalším textu jim bude věnován jen minimální prostor. Druh veřejné zakázky určuje například to, jaké budou prahové hodnoty jednotlivých zakázek, nebo jaké technické kvalifikační předpoklady je možné požadovat.

Předpokládaná hodnota zakázky udává ve své podstatě informaci o tom, kolik pravděpodobně zadavatel za zakázku v jejím souhrnu zaplatí. Jakým způsobem má být stanovena je podrobně rozvedeno v § 13 až 16 ZVZ. Určuje se bez daně z přidané hodnoty. Nejčastěji se za hodnotu veřejné zakázky považuje celkový peněžitý závazek za dobu trvání smlouvy, pokud jde o smlouvu na dobu určitou. Pokud je smlouva uzavírána na dobu neurčitou, pak je výchozí hodnotou období 48 měsíců plnění smlouvy.

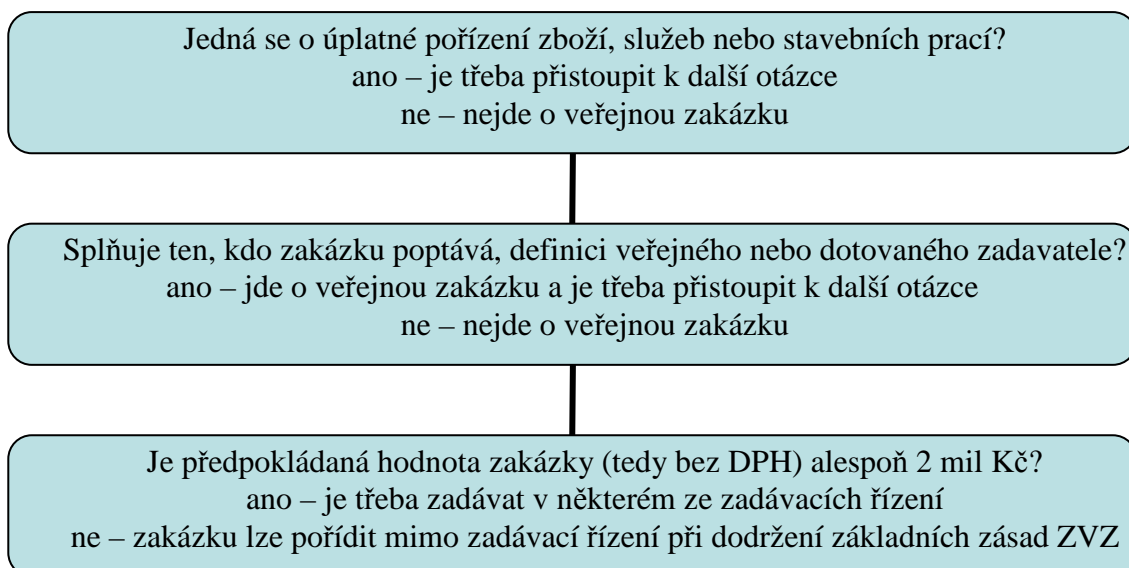
Vzhledem k tomu, že je předpokládaná hodnota zakázky klíčová pro přísnost režimu, ve kterém bude zakázka zadávána, je jedno ze základních pravidel jejího určení, že nesmí dojít k rozdělení zakázky tak, aby došlo ke snížení pod jednotlivé limity. Zadavatel tedy nesmí rozdělit zakázku na dodávky, jejíž předpokládaná hodnota by byla 3 mil Kč (šlo by tedy o zakázku podlimitní) na dvě zakázky za 1,5 mil Kč, čímž by se jednalo o zakázky malého rozsahu. S tím souvisí někdy relativně dosti složitá otázka, co je jednou zakázkou. V zásadě lze konstatovat, že související předměty plnění, které dodává stejný okruh dodavatelů, by měly být soutěženy společně. Pokud tedy bude třeba zajistit praní lůžkovin a praní oblečení, půjde o jednu zakázku, i pokud by jí zadavatel chtěl zadat dvěma odlišným subjektům. Ustanovení § 13 odst. 8 ZVZ pak zakazuje také dělení zakázky z hlediska časového, když jako minimální časový úsek určuje jedno účetní období, tedy

zpravidla kalendářní rok. Zadavatel tedy musí mít alespoň rámcově promyšleno, zda není zřejmé již v okamžiku zadávání zakázky, že v průběhu roku bude potřebovat ještě další související plnění, která by měl zahrnout do výpočtu předpokládané hodnoty zakázky. ZVZ nicméně umožňuje, aby se jedna zakázka vnitřně rozdělila na části, které se soutěží samostatně, byť v rámci jednoho zadávacího řízení (viz zejména § 98 a § 13 odst. 4 ZVZ). Výsledkem v takovém případě může být uzavření smluv s více dodavateli na jednotlivé části takové zakázky.

Podle své předpokládané hodnoty se veřejné zakázky dělí na nadlimitní, podlimitní a malého rozsahu. Prahová hodnota nadlimitních zakázek je jednou ročně měněna nařízením Komise EU a na něj navazujícím nařízením vlády ČR v závislosti na průměrném kurzu EUR vůči CZK. Hodnota platná od 1. 1. 2014 pro nadlimitní zakázky pro dodávky a služby je minimálně 3.395.000,- Kč bez DPH pro stát a státní příspěvkové organizace a 5.244.000,- Kč bez DPH pro územní samosprávné celky a další veřejné a dotované zadavatele. Pro zakázky na stavební práce je od 1.1.2014 pro všechny zadavatele shodná hodnota pro nadlimitní zakázky ve výši 131.402.000,- Kč. Podlimitní zakázky jsou pak takové, které nedosahují hodnoty pro nadlimitní zakázky, ale dosahují alespoň hodnoty 2.000.000,- Kč bez DPH v případě veřejné zakázky na dodávky nebo veřejné zakázky na služby nebo nejméně 6.000.000,- Kč bez v případě veřejné zakázky na stavební práce.

Zakázky, které nedosahují ani hodnot podlimitních zakázek jsou zakázky malého rozsahu. Pokud zadavatel zadává podlimitní nebo nadlimitní veřejné zakázky, musí uzavření smlouvy s dodavatelem předcházet zadávací řízení podle ZVZ (tedy tzv. zadávání). Obecně platí, že nejpřísnější pravidla jsou pro nadlimitní zakázky a naopak téměř žádná pro zakázky malého rozsahu, u kterých ZVZ vylučuje svou působnost, kromě dodržení základních zásad. Zadavatel se však dobrovolně může podřídit přísnějšímu režimu zákona, ale pokud tak učiní, musí zakázku dokončit ve zvoleném režimu, i pokud by později už podle přísnějšího režimu postupovat nechtěl.

Jednotlivé kroky při posouzení, zda je třeba postupovat dle ZVZ, lze zobrazit v následujícím diagramu.

3.4 Zásady zadávání veřejných zakázek

Čl. 2 směrnice č. 2004/18/ES a § 6 odst. 1 ZVZ definují tzv. základní zásady zadávání veřejných zakázek. Jsou jimi zásada rovnosti, zákazu diskriminace a transparentnosti. Tyto zásady se prolínají celým postupem zadávání podle ZVZ a jsou často konkretizovány dalšími ustanoveními ZVZ a naopak jakákoliv konkrétní ustanovení ZVZ jsou vykládána v souladu s těmito zásadami. Tyto zásady navíc jako jediné z celého ZVZ dopadají i na zadávání zakázek malého rozsahu (§ 18 odst. 5 ZVZ).

Zásada rovnosti požaduje po zadavatelích, aby se ve stejných situacích chovali vůči dodavatelům stejně. Pokud se tedy například zadavatel rozhodne vyzývat některého z dodavatelů k doplnění dokumentů, prokazujících jeho kvalifikaci, v zásadě nebude přicházet v úvahu, aby stejně nepostupoval i vůči dalším dodavatelům. Podle principu rovného zacházení by také neměl mít žádný z dodavatelů od zadavatele větší množství informací podstatných pro zpracování nabídky, než mají ostatní uchazeči

Zásada zákazu diskriminace se zásadou rovného zacházení často souvisí, protože požaduje, aby žádný dodavatel nebyl nedůvodně znevýhodňován, a jde tedy o nerovné podmínky. Zásada zákazu diskriminace však přesto odlišná je, neboť k jejímu porušení dochází jednáním zadavatele, které zpravidla bývá formálně stejné vůči všem dodavatelům. Pokud tak například požaduje zadavatel, aby se o zakázku na poskytování sociálních služeb mohl účastnit pouze dodavatel, který má zkušenost s provozem azylového domu o kapacitě 100 osob, ačkoliv je poptáván provoz azylového domu

o kapacitě 20 osob, jde o opatření formálně rovné. Kdokoliv, kdo doloží, že takový azylový dům provozoval, bude právo mít se o zakázku ucházet. Přesto jde o kritérium diskriminační, neboť nedůvodně vylučuje ze soutěže dodavatele, kteří by objektivně byli schopni zakázku plnit, protože mají zkušenosti s provozem obdobně velkých azylových domů, jako toho, jehož provoz je poptáván. Zásada zákazu diskriminace se promítá i do různých konkrétních ustanovení ZVZ. Např. § 44 odst. 11 až na výjimky zakazuje, aby zadávací podmínky obsahovaly odkazy na specifická označení zboží a služeb (např. počítače Lenovo), které jsou příznačná pro určitou osobu, protože by takovým popisem mohlo dojít ke zvýhodnění určitých subjektů na trhu, ačkoliv objektivně budou obdobné parametry splňovat i další výrobky.

Zásada transparentnosti požaduje jednak uveřejňování informací o možnostech o získání zakázek způsobem stanoveným zadávacími směrnicemi a ZVZ, jednak požadavky na takový postup zadavatele, který je srozumitelný a pro zájemce o zakázku přezkoumatelný. Ačkoliv i zde platí, že jde o obecnou zásadu, dochází k jejímu promítnutí do mnoha konkrétních ustanovení ZVZ. V první řadě jde o uveřejňování zadávaných zakázek. K němu dochází zejména prostřednictvím elektronického evropského systému uveřejňování (tzv. TED), českého elektronického Věstníku veřejných zakázek a u zjednodušeného podlimitního řízení alespoň prostřednictvím tzv. profilu zadavatele.⁴⁴ Následně jde o uveřejňování zadávací dokumentace, tedy podrobných informací k zakázce, které musí být dostupné v zásadě on-line, kromě dokumentace, která takový přístup neumožňuje, nebo by to bylo obtížné (např. projektová dokumentace stavby). Dále jde o otevírání obálek, kterého mají právo se účastnit všichni dodavatelé, kteří podali nabídku a u kterého se čte nabídková cena a další kvantitativně udávané hodnoty, které jsou předmětem hodnocení (např. délka záruční doby). Zadavatelé musí vyhotovovat o průběhu posouzení kvalifikace a hodnocení protokoly, do kterých mohou uchazeči nahlížet. Dále se jedná o různé povinnosti informování uchazečů – například o vyloučení či o výběru nejvhodnější nabídky. Závěrem je třeba uveřejnit konečnou podobu uzavřené smlouvy, včetně veškerých dodatků, konečnou cenu, kterou zadavatel zaplatil, jakož i přehled subdodavatelů, kteří se na plnění zakázky podíleli. Zásada transparentnosti však stále zůstává obecným požadavkem na postup zadavatele. Tak například zadavatel musí nejenom vyhotovit oznámení o vyloučení ze zadávacího řízení, ale musí v něm

⁴⁴ Jde o zvláštní internetové stránky, které musí být předem zveřejněny ve Věstníku veřejných zakázek, a které nesmí umožňovat dodatečnou změnu uveřejněných informací.

srozumitelně popsat, z jakého konkrétního důvodu uchazeče vylučuje, aby se tento mohl konkrétními argumenty proti takovému postupu zadavatele případně bránit.

3.5 Zadávací řízení

Smysl zadávacího řízení spočívá zjednodušeně ve výběru dodavatelů, kteří jsou schopni zakázku plnit a soutěž mezi takovými dodavateli o získání zakázky tím, že dají zadavateli nejvýhodnější nabídku.

ZVZ zná několik druhů zadávacích řízení, které jsou jednak určeny pro různé situace, ale zejména se od sebe liší náročností zadávání. Zakázku lze vždy zadat v otevřeném nebo užším řízení, případně pokud jde o podlimitní zakázky ve zjednodušeném podlimitním řízení (u zakázek na stavební práce max. do předpokládané hodnoty zakázky 10 mil Kč).

Otevřené a užší řízení se od sebe liší pouze tím, že užší řízení je dvoukolové. V prvním kole podávají uchazeči tzv. žádost o účast, při níž prokazují svou kvalifikaci zakázku plnit. Teprve těm, kteří kvalifikaci prokáží, je poskytnuta zadávací dokumentace a jsou vyzváni k následnému podání nabídek. V otevřeném řízení je součástí nabídek i prokázání kvalifikace. Zjednodušené podlimitní řízení je jakési malé otevřené řízení. Hlavní rozdíl spočívá ve výrazně kratších lhůtách pro podání nabídek a v rozsahu uveřejňování.

Pro postup podle jiných zadávacích řízení musí být splněny zákonem stanovené podmínky. V jednacím řízení s uveřejněním lze zakázku zadat například tehdy, když v předchozím řádném řízení byly podány pouze neúplné nebo nepřijatelné nabídky nebo pokud nelze u poradenských a obdobných služeb předem určit předmět zakázky (viz § 22 ZVZ). Jak z názvu vyplývá, je informace o tomto řízení zpravidla uveřejněna, nicméně na rozdíl od shora popsaných řízení, kde musí být veškeré podmínky jasně stanoveny dopředu, v tomto typu řízení je možné o nabídkách i po jejich podání jednat.

Jednací řízení bez uveřejnění lze použít například tehdy, kdy v předchozím řádném řízení neobdržel zadavatel žádné nabídky, pokud z důvodu ochrany autorských či průmyslových práv lze zadat zakázku jen určitým dodavatelům nebo při splnění stanovených podmínek na různé vícepráce či další dodávky související se zakázkou, která byla řádně vysoutěžena (viz § 23 ZVZ). Jednací řízení bez uveřejnění je nejjednodušší způsob zadání a může být vedeno napřímo i jen s jediným možným dodavatelem, byť není vyloučeno vedení řízení s více uchazeči. V podstatě jde o běžné jednání o smlouvě, které

se liší pouze tím, že průběh jednání musí být zákonem stanoveným způsobem zaznamenáván a následně uveřejněn.

Posledním druhem zadávacího řízení je soutěžní dialog, který je, na rozdíl od předchozích dvou řízení, naopak nejsložitějším druhem zadávacího řízení a používá se zcela výjimečně u zakázek se zvláště složitým předmětem plnění. V případě sociálních služeb v zásadě nebude přicházet v úvahu.

Zpravidla se proces výběru dodavatelů rozpadá do tří hlavních fází. Prvou je posuzování kvalifikace – tedy zkoumání, zda dodavatel splnil podmínky, které zadavatel stanovil. Dodavatel, který kvalifikační předpoklady nesplní, musí být vyřazen, bez ohledu na to jak výhodná je jeho nabídka. Teprve po posouzení kvalifikace dochází k posouzení nabídky, tedy toho, zda splňuje zákonné a zadavatelem stanovené podmínky. Až v poslední fázi dochází k hodnocení nabídek, tedy toho, kdo z těch, kteří se kvalifikovali a podali řádnou nabídku, dal nabídku nejvýhodnější.

3.6 Koncesní řízení (PPP)

Koncesní řízení je upraveno v zákoně č. 139/2006 Sb., o koncesních smlouvách a koncesním řízení (koncesní zákon). ZVZ se na koncesní řízení částečně vztahuje také a to v rozsahu, který stanoví koncesní zákon.

Koncesní řízení se v oblasti sociálních služeb v poslední době objevilo v souvislosti se zakázkami na komplexní provozování domovů pro seniory, případně spojené i s jejich výstavbou nebo modernizací. Jde o tzv. PPP (Public Private Partnership) projekty, kdy koncesionář, tedy dodavatel, nese určitá rizika spojená s realizací, která standardně nese zadavatel. U výstavby či rekonstrukce domova pro seniory tak typicky bude koncesionář povinen nejen poskytovat příslušné sociální služby, ale bude muset zajistit i údržbu budovy. To ho motivuje k tomu, aby si zajistil, že výstavba či modernizace bude provedena opravdu kvalitně. Stejně tak zpravidla ponese riziko obsazenosti domova, nebo toho, že si včas a řádně požádá o příslušné dotace na provoz. Uzavření koncesní smlouvy u investičních projektů také zpravidla znamená odložení platby za investici zadavatelem v čase, protože nebývá koncesionáři uhrazena ihned, ale zpravidla až v rámci plateb za zajištění udržitelnosti investice.

3.7 Kvalifikační předpoklady a posuzování kvalifikace

Jak bylo uvedeno shora, fázi podání nabídek zpravidla předchází fáze kvalifikační. Ta má zajistit, že dodavatel, který má o zakázku zájem, bude schopen skutečně zakázku při jejím získání splnit. S tím souvisí i pravidlo, že kvalifikace dodavatele nemůže být předmětem hodnotících kritérií (§ 50 odst. 5 ZVZ). Kvalifikační fáze má totiž jasně určit okruh dodavatelů, kteří jsou schopni zakázku splnit v požadované kvalitě. Následně již nemůže být znovu toto kritérium promítáno do fáze, kdy se mají hodnotit parametry konkrétní nabídky bez ohledu na to, který z kvalifikovaných dodavatelů jí podal. Zadavatel je přitom povinen prokázání kvalifikace požadovat, pokud jde o základní kvalifikační předpoklady, profesní kvalifikační předpoklady a prohlášení o ekonomické a finanční způsobilosti (§ 51 odst. 1 a § 56 odst. 1 ZVZ). Výjimkou jsou určité případy jednacích řízení bez uveřejnění (viz § 51 odst. 3).

Základní kvalifikační předpoklady jsou vymezeny v § 53 jednotně pro jakákoliv zadávací řízení bez ohledu na jejich předmět či složitost. V rámci nich jsou prokazovány různé skutečnosti. V první řadě jde o trestní bezúhonnost dodavatele a jeho statutárních orgánů. Dále to, že se dodavatel nedopustil podplácení. V posledních 3 letech před podáním nabídky nesměl být dodavatel v úpadku, který by vedl k insolvenčnímu řízení a nesmí mít nedoplatky na daních a platbách na veřejná pojištění. Dodavatel nebo příslušný odpovědný zástupce nesmí být v posledních 3 letech disciplinárně nebo kárně potrestán, pokud je pro plnění zakázky nezbytné oprávnění, u kterého takový postih přichází v úvahu (například advokáti nebo autorizovaní inženýři). Dodavatel dále nesmí být veden v rejstříku osob se zákazem plnění veřejných zakázek a nesmí mu být v posledních 3 letech uložena pokuta za umožnění výkonu nelegální práce. Jde tedy o jakési minimum požadavků, které zákonodárce stanovil pro kohokoliv, který chce získat nadlimitní nebo podlimitní zakázku financovanou z veřejných zdrojů. Ačkoliv tedy například dodavatel s drobným dluhem na daňových povinnostech by velmi pravděpodobně byl schopen zakázku plnit, zákon mu přesto účast zapovídá s tím, že dokud nemá vyrovnané své závazky vůči veřejným rozpočtům, neměl by z nich také žádné protiplnění obdržet.

Profesní kvalifikační předpoklady (§ 54) slouží jednak k ověření identity dodavatele (výpis z veřejného rejstříku či jiné obdobné evidence, pokud je v ní dodavatel zapsán), ale zejména k prokázání toho, že dodavatel disponuje příslušnými oprávněními, která jsou pro plnění zakázky nezbytná. Nejčastěji jde o živnostenské oprávnění pro výkon příslušné činnosti. V případě sociálních služeb by logicky přicházel v úvahu požadavek na doložení

registrace podle zákona o sociálních službách. To však nebude možné, neboť tato registrace je vydávána pro konkrétní zařízení, jehož provoz je však předmětem soutěže. Uvedené tak bude řešitelné buď požadavkem na předložení akreditace před uzavřením smlouvy, jako podmínka jejího uzavření, nebo spíše v určité lhůtě od uzavření smlouvy s tím, že v případě jejího nepředložení bude zadavatel oprávněn od smlouvy odstoupit. To má nicméně dosti závažné důsledky na to, zda lze oslovit dalšího v pořadí, což nebude možné, jakmile je smlouva uzavřena. Takovou povinnost by tedy zadavatel měl sankcionovat i vyšší smluvní pokutou, protože bez akreditace nebude příslušný dodavatel oprávněn službu poskytovat a zadavatel bude nucen vypsát nové zadávací řízení, což pro něj kromě zásadního zdržení a nutnosti zajistit zpravidla alespoň provizorně provoz znamená i další náklady. Stejně jako v případě základních kvalifikačních předpokladů, nemá zadavatel na výběr, jaká oprávnění bude požadovat předložit. Pokud zákon pro určitou činnost, která je předmětem zakázky, požaduje oprávnění, musí ho zadavatel požadovat. Naopak, pokud pro určitou činnost oprávnění nezbytné není, požadovat jej nemůže.

Ustanovení § 50 odst. 1 písm. c) ZVZ dále požaduje předložení čestného prohlášení o ekonomické a finanční způsobilosti splnit veřejnou zakázku. Toto prohlášení nahradilo dříve existující ekonomické a finanční předpoklady. Prohlášení, které je však nahradilo lze označit za zcela nadbytečné, neboť je reálně nesankcionovatelná nepravdivost takového prohlášení pro svou naprostou neurčitost. Bude v podstatě nemožné prokázat, že dodavatel věděl, že není ekonomicky a finančně schopný zakázku zrealizovat.

Posledním okruhem kvalifikačních předpokladů jsou technické kvalifikační předpoklady. Ty jsou na rozdíl od předchozích pouze dobrovolné a zadavatel tak jejich prokázání požadovat nemusí. Pokud se nicméně rozhodně jejich prokázání požadovat, lze použít pouze ty technické kvalifikační předpoklady, které uvádí § 56 ZVZ. Na druhou stranu právě zde má zadavatel velkou možnost ovlivnit, zda mu nabídku podají subjekty, které mají personální a technické kapacity a dostatečné zkušenosti s plněním obdobných zakázek. Mezi nejčastější požadavky v oblasti sociálních služeb patří zejména referenční zakázky a požadavky na složení realizačního týmu. Seznam referenčních zakázek lze požadovat za poslední tři roky před podáním nabídky a jeho přílohou musí být zákonem stanovené dokumenty prokazující poskytnutí služby. Zde je nicméně třeba upozornit na to, že v případě sociálních služeb poskytovaných přímo jejich příjemcům může být složité prokázat určitý objem daných služeb, což je nicméně častý požadavek zadavatelů. Pokud

jde o požadavek na realizační tým, jsou zpravidla požadovány doklady o vzdělání členů realizačního týmu (např. odborná způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka) a životopis (prokazující požadovanou praxi v určité délce).

Pokud dodavatel sám veškeré požadavky na prokázání kvalifikace nesplňuje, může je splnit za podmínek stanovených v § 51 odst. 4 až 6 ZVZ s pomocí subdodavatele nebo ve sdružení s dalšími dodavateli.

Je také vhodné upozornit na to, že pokud by dodavatel předložil k prokázání splnění kvalifikace informace nebo doklady, které by neodpovídaly skutečnosti a měly nebo mohly mít vliv na posouzení kvalifikace dodavatele v zadávacím řízení, dopustil by se správného deliktu. Za ten mu jednak může být uložena pokuta do 20 mil Kč, ale zejména mu bude uložen automaticky také zákaz plnění veřejných zakázek na dobu 3 let. Tento zákaz se přitom vztahuje i na zakázky malého rozsahu (§ 120a ZVZ).

Jak bylo již řečeno shora, pokud dodavatel kvalifikaci neprokáže, musí být ze zadávacího řízení vyloučen (§ 60 ZVZ). To i za situace, že by zadavatel na základě ceny či kvality nabídky došel k závěru, že má o takového dodavatele zájem, ačkoliv podmínky nesplnil. Zadavatel může za zákonem stanovených podmínek vyzvat dodavatele k doplnění či objasnění kvalifikace, nemůže však dodatečně změnit samotné kvalifikační podmínky. Uvedené je odrazem zásad rovného zacházení a transparentnosti, neboť pokud by zadavatel nastavil již od začátku podmínky méně přísně, mohl by dostat nabídky i od dalších subjektů, které se však mohly rozhodnout zadávacího řízení neúčastnit s ohledem na to, že podmínky nesplňují.

3.8 Posouzení nabídek

Tuto fázi zadávacího řízení upravuje § 76 ZVZ. Jedná se o kontrolu, zda podaná nabídka odpovídá zákonným požadavkům a požadavkům zadavatele uvedených v zadávacích podmínkách. Nejde přitom o kvalifikační předpoklady, ale o jiné požadavky na nabídku, nejčastěji o návrh smlouvy. Nabídky, které tyto požadavky nesplňují, musí být vyřazeny.

V praxi se nejčastěji jedná o situace, kdy dodavatel nabízí něco jiného, než co zadavatel požadoval, případně za jiných podmínek. Jedná se o ne zcela výjimečnou chybu u dodavatelů, kteří nemají zkušenost s účastí v zadávacích řízeních. Pokud například

zadavatel dá požadavek na to, aby dodavatel předložil návrh smlouvy ve znění, které předem zadavatel určil a dodavatel předloží svůj návrh, nebo v textu smlouvy provede jakoukoli změnu (například prodlouží termín dodání, sníží sankce, nebo navrhne jiný způsob poskytnutí služby), vede tato změna k vyloučení uchazeče. Tak tomu je i tehdy, pokud by se změna podmínek jevila jako ne tolik podstatná a dodavatel by byl ochoten v případě nesouhlasu zadavatele přistoupit na původní jeho požadavky. Je třeba mít na paměti, že zadávací řízení v zásadě neumožňuje vyjednávání o podmínkách, pokud nepůjde o některé z jednacích řízení.

V rámci posouzení nabídek také dochází k posouzení toho, zda dodavatel nenabídl mimořádně nízkou nabídkovou cenu (§ 77 ZVZ). Jedná se o ochranu zadavatele, že nezadá zakázku za cenu, za kterou nebude možné zakázku realizovat, což by mohlo vést k nutnosti smlouvu ukončit předčasně, což může mít pro zadavatele zcela zásadní důsledky. Jedná se přitom o kategorii objektivní a není tedy podstatné porovnání s jinými nabídkovými cenami, byť samozřejmě výrazná odchylka od ostatních nabídek může být indikátorem toho, že by se o mimořádně nízkou nabídkovou cenu jednat mohlo. Pokud dodavatel, na výzvu zadavatele, nevysvětlí objektivními okolnostmi jak je schopen zakázku za mimořádně nízkou cenu realizovat, musí být opět jeho nabídka vyřazena.

3.9 Hodnocení nabídek

Pouze pokud uchazeč splnil kvalifikaci a jeho nabídka prošla fází posouzení nabídek, může být provedeno hodnocení jeho nabídky. Nabídka musí být hodnocena podle předem stanovených hodnotících kritérií. Těmi mohou být buď pouze nejnižší nabídková cena, nebo ekonomická výhodnost nabídky. Rozhodne-li se zadavatel pro zadání veřejné zakázky podle základního hodnotícího kritéria ekonomické výhodnosti nabídky, stanoví vždy dílčí hodnotící kritéria tak, aby vyjadřovala vztah užitné hodnoty a ceny. Ačkoliv tedy dokonce cena nemusí být hodnotícím kritériem, musí být její užitná cena k hodnotě poměřována. Lze si tak například představit, že zadavatel určí fixní cenu a bude požadovat v rámci dané ceny dodat co nejvíce zboží, nebo co nejvyšší kvalitu.

Dílčí hodnotící kritéria se musí vztahovat k nabízenému plnění veřejné zakázky. Mohou jimi být zejména nabídková cena, kvalita, technická úroveň nabízeného plnění, estetické a funkční vlastnosti, vlastnosti plnění z hlediska vlivu na životní prostředí, vliv na zaměstnanost osob se zdravotním postižením, provozní náklady, návratnost nákladů,

záruční a pozáruční servis, zabezpečení dodávek, dodací lhůta nebo lhůta pro dokončení. Dílčím hodnotícím kritériem nemohou být smluvní podmínky, jejichž účelem je zajištění povinností dodavatele, nebo platební podmínky. Nelze tak například soutěžit výši nabízené smluvní pokuty nebo lhůtu splatnosti faktur. Tyto parametry musí zadavatel ošetřit v požadovaných obchodních podmínkách jednotně pro všechny uchazeče.

Pokud je základním hodnotícím kritériem ekonomická výhodnost nabídky, musí zadavatel jednotlivým dílčím hodnotícím kritériím stanovit váhu, kterou vyjádří v procentech, nebo stanoví jiný matematický vztah mezi dílčími kritérii. Například tak, že určí, že cena tvoří 60% a kvalita nabízeného plnění 40%. V rámci dílčích kritérií provede vyhodnocení jednotlivých nabídek a váhami jednotlivých kritérií je vynásobí. Přesný způsob výpočtu by však měl být vždy uveden v zadávací dokumentaci.

Ze strany zadavatelů lze často slyšet nářky, že musí soutěžit za nejnižší nabídkovou cenu bez ohledu na kvalitu. Jak je však patrné ze shora uvedeného, není tomu tak. Na druhou stranu je třeba zdůraznit, že pokud je hodnotícím kritériem ekonomická výhodnost nabídky, pak v souladu se zásadou transparentnosti musí být dílčí hodnotící kritéria popsána dostatečně určitě. To může být relativně snadné v případě veřejné zakázky na dodávky. V takovém případě lze totiž zpravidla velmi přesně popsat a následně změřit technické parametry, které budou předmětem soutěže dodavatelů (například požadavky na přesnost zdravotnických přístrojů). V případě zakázek na služby však lze kvalitu měřit zpravidla dosti obtížně. Jak již bylo řečeno výše, není možné použít například hledisko kvality realizačního týmu, neboť jde o kvalifikační předpoklad. Nejčastěji se u sociálních služeb dává požadavek na zpracování různých vzorových prací či metodik. To však vyžaduje dopředu velmi podrobně popsat, jaké zpracování bude zadavatelem požadováno. U některých sociálních služeb však lze hodnotit i dobře měřitelné parametry, jako je třeba pestrost jídelníčku, který bude klientům zařízení nabízen nebo množství aktivit, které budou s klienty prováděny (nabídka kroužků, apod.).

3.10 Ukončení zadávacího řízení

Zadávací řízení lze ukončit pouze dvěma způsoby. Buď je na jeho základě uzavřena smlouva, nebo zadavatel zadávací řízení zruší. Zadavatel přitom podle § 84 ZVZ zadávací řízení v určitých případech zrušit musí, v jiných má pouze možnost tak učinit. Povinným důvodem pro zrušení zadávacího řízení je například situace, že nebyly ve stanovené lhůtě

podány žádné nabídky nebo byli z účasti v zadávacím řízení vyloučeni všichni dodavatelé. Jde o logický požadavek zákona, neboť v zadávacím řízení není s kým pokračovat. ZVZ však stanoví, že zadavatel je povinen zadávací řízení zrušit také v případě, kdy mu byla doručena jen jedna nabídka nebo mu pouze jedna nabídka zbyla k hodnocení (ostatní nabídky byly vyřazeny). Z tohoto pravidla ZVZ v § 71 odst. 6 stanoví výjimky, z nichž nejčastější je situace, že jde o již opakované zadávací řízení. Toto pravidlo mělo zabránit zadávacím řízením připraveným na míru konkrétnímu dodavateli, nicméně nebere v potaz, že výjimečně jsou na trhu podmínky natolik specifické, že získání jediné nabídky je zcela pochopitelné a nijak záměrné. Lze poukázat například na velmi omezený okruh dodavatelů, kteří mají akreditaci pro vzdělávání pracovníků v sociálních službách. Pokud je pak vypsána zakázka na takovéto vzdělávání, může projevit zájem i jen jedna agentura, protože jiné buď nebudou akreditací disponovat, nebo bude místo realizace zakázky zcela mimo jejich běžnou teritoriální působnost. V takových případech bude zpravidla opakování zadávacího řízení pouhou formalitou, neboť jiný dodavatel se reálně nemůže objevit.

ZVZ pak stanoví okruh důvodů, při kterých může zadavatel přikročit ke zrušení zadávacího řízení. Jedná se například o situaci, kdy vybraný uchazeč odmítne poskytnout součinnost k uzavření smlouvy a zadavatel již nechce oslovovat druhého v pořadí. Důvody pro zrušení zadávacího řízení jsou taxativně určeny a zadavatel není oprávněn zadávací řízení zrušit z jiného důvodu. Jde o ochranu před tím, aby zadavatel poté, co by byla vybrána jako nejvhodnější nabídka jiného dodavatele, než si původně přál, raději zadávací řízení zrušil, než aby musel smlouvu s tímto dodavatelem uzavřít. V § 84 odst. 2 písm. d) a e) ZVZ jsou obsaženy důvody ne zcela určité, kterými jsou to, že odpadly důvody pro pokračování v zadávacím řízení v důsledku podstatné změny okolností, které nastaly v době od zahájení zadávacího řízení a které zadavatel s přihlédnutím ke všem okolnostem nemohl předvídat a ani je nezpůsobil, nebo že v průběhu zadávacího řízení se vyskytly důvody hodné zvláštního zřetele, pro které nelze na zadavateli požadovat, aby v zadávacím řízení pokračoval. Nicméně ačkoliv jsou tyto důvody vymezeny značně obecně, musí zadavatel odůvodnit skutečně podrobně a srozumitelně, že zde popsané důvody skutečně nastaly. Za důvody zvláštního zřetele hodné se považuje například situace, kdy zadavatel dodatečně zjistí své závažné pochybení v některé předchozí fázi zadávacího řízení, které již nelze napravit. Například zjistí, že byly diskriminačně nastaveny kvalifikační předpoklady až ve fázi po otevření obálek s nabídkami. Pokud by v zadávacím řízení

pokračoval, ačkoliv nebyly podány námitky, mohl by čelit sankci ze strany Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže a v případě dotovaných projektů i ztrátě dotace. Je proto odůvodnitelné, aby zadávací řízení za této situace zrušil, byť bylo způsobeno jeho pochybením. Jiným případem by mohlo být neobdržení dotace, se kterou původně zadavatel počítal, což by vedlo k tomu, že poptávanou zakázku není schopen financovat.

3.11 Ochrana proti nesprávnému postupu zadavatele, dohled ÚOHS

Pravidla obsažena v ZVZ by nebyla dostatečně účinná, pokud by dodavatelé neměli relativně rychlou možnost obrany před nezákonným postupem zadavatele. Tato obrana je upravena v § 110 a násl. ZVZ. Zákon vychází z toho, že dodavatel by měl primárně řešit případné porušení zákona přímo se zadavatelem. K tomu slouží institut námitek. Námitky musí splňovat stanovené náležitosti a musí být podány ve lhůtách uvedených v § 110 ZVZ. Řádně (tedy i včas) podané námitky, kromě výjimky v případě návrhu na zákaz plnění smlouvy, jsou podmínkou pro možnost podat návrh nebo podnět Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže k přezkoumání úkonu zadavatele, pokud jim zadavatel nevyhověl sám. I pokud by námitky nesplnily požadavky kladené na ně zákonem (zejména, když jsou opožděné) a zadavatel je tak po právu odmítl, přesto by jej to nezbavovalo odpovědnosti za případné porušení zákona. V pozici zadavatele je proto lépe i takovým námitkám věnovat pozornost, a pokud poukazují na existující chybu v zadávacím řízení, zvážit, zda z vlastní iniciativy nezjednat nápravu.

Pokud zadavatel námitkám nevyhověl, může se dodavatel obrátit na ÚOHS. Buď může jít cestou řádného návrhu, se kterým je však spojena povinnost složit kauci, zpravidla ve výši 1 % z nabídkové ceny, nebo pouze cestou podnětu k zahájení řízení. V návrhovém řízení má dodavatel postavení účastníka řízení s veškerými právy a povinnostmi, včetně práva podat rozklad a domáhat se přezkoumání rozhodnutí ÚOHS u soudu. Pokud dodavatel podá podnět, je na posouzení ÚOHS, zda shledá důvody pro zahájení řízení, a i když jej zahájí, nemá dodavatel následně postavení účastníka řízení. ÚOHS může, pokud shledá nezákonnost v postupu zadavatele, zrušit jakékoliv úkony zadavatele, případně celé zadávací řízení. Uvedené nicméně platí pouze do okamžiku, kdy zadavatel uzavře smlouvu.

Po uzavření smlouvy může sice ÚOHS zakázat plnění z uzavřené smlouvy, ale pouze v případě, pokud došlo k těm nejhrubším porušením ZVZ, jakým je nezveřejnění zadávacího řízení nebo uzavření smlouvy v době, kdy to ZVZ zakazuje. V ostatních případech přichází v úvahu pouze uložení sankce za porušení ZVZ, která nejčastěji bude do 10 % ceny zakázky, nebo do 20 mil Kč, nelze-li celkovou cenu veřejné zakázky zjistit. Pokuta se zvyšuje na dvojnásobek, jestliže se zadavatel dopustí během 5-ti let některého ze správních deliktů opakovaně.

3.12 Zadávání zakázek v návaznosti na získanou dotaci

Jak již bylo vysvětleno shora, za určitých okolností musí příjemce dotace postupovat podle ZVZ. Bude to v případě, kdy půjde o veřejného zadavatele, nebo v souvislosti s konkrétní zakázkou naplní definici dotovaného zadavatele a půjde o podlimitní nebo nadlimitní zakázku. I v takovém případě je nicméně nutné posoudit, zda poskytovatel dotace nepožaduje jít v určitém rozsahu nad minimální standard stanovený ZVZ. Poskytovatel dotace tak například může požadovat delší lhůtu k uveřejnění zakázky, omezit druhy zadávacích řízení, které je příjemce dotace oprávněn použít (např. vyloučí možnost zadání zakázky ve zjednodušeném podlimitním řízení), požaduje uveřejnění v dalších zdrojích (typicky na internetových stránkách poskytovatele dotace – např. ESF), nebo omezí, jaká hodnotící kritéria může zadavatel použít (například si vymíní, že hodnotícím kritériem může být pouze nejnižší nabídková cena). Poskytovatel dotace však samozřejmě nesmí zadavatele nutit porušit ZVZ (například omezením okruhu dodavatelů, kterým může zadat zakázku, ačkoliv takovou možnost omezení ZVZ nezná).

Mohou však nastat situace, kdy příjemce dotace nebude povinen postupovat podle ZVZ. Jde buď o situaci, že je zakázka sice více jak z 50% hrazena z dotace, ale jde o zakázku malého rozsahu, nebo jde o zakázku, kde je podíl dotace do 50% a její výše zároveň nepřesáhne 200 mil Kč. V těchto případech téměř vždy požaduje poskytovatel dotace zadání zakázky podle vlastních pravidel, pokud zakázka překročí určitou prahovou hodnotu (nejčastěji 200 tis. Kč). V případě, že zakázka z více jak z 50% hrazena z dotace, lze zvažovat i postup podle § 26 odst. 5 ZVZ, tedy dobrovolné podřízení se zadávání podle zákona, ačkoliv jde o zakázku malého rozsahu. Zejména u zakázek, které se blíží hodnotě podlimitní zakázky, totiž mohou být postupy stanovené zadavatelem velmi obdobné

zjednodušenému podlimitnímu řízení, ale ve svých důsledcích i někdy přísnější, než je ZVZ.

Poskytovatelé dotací zpravidla stanoví požadavek na postup podle dotačních pravidel v rozhodnutí o poskytnutí dotace nebo ve smlouvě o poskytnutí dotace. Podrobnosti pak stanoví obecná pravidla dotace, nebo zvláštní příručka pro zadávání zakázek. Náročnost se pak dělí podle velikosti zadávané zakázky a pohybuje se od jednoduché poptávky či průzkumu trhu až po proces obdobný zadávacímu řízení podle ZVZ.

Zásadní rozdíl mezi oběma procesy pak spočívá v možnostech kontroly. Zatímco v případě zakázky zadávané podle ZVZ, podléhá zadávací řízení i možné kontrole ze strany ÚOHS, v případě zakázky zadávané pouze podle dotačních pravidel jde výlučně o kontrolu ze strany poskytovatele dotace. Poznatek z praxe je nicméně takový, že poskytovatelé dotace mnohdy shledávají pochybení i tam, kde je ÚOHS nenachází. Pokud je zakázka zadávána podle ZVZ, v případě nesouhlasu s poskytovatelem dotace se lze obrátit na ÚOHS, aby věc posoudil.

Pokud je poskytovatelem dotace shledáno porušení ZVZ nebo jeho pravidel pro zadávání zakázek, takové jednání zpravidla naplní znaky porušení rozpočtové kázně, které vede k odejmutí či alespoň krácení dotace a vyměření penále. Tento důsledek bývá často výrazně závažnější než případná sankce ze strany ÚOHS.

4 Závěr

Tato skripta se pokusila rozvést do větší hloubky dvě kapitoly z distančního textu, které autor považoval za takové, kde by studenti měli získat hlubší znalosti.

Pokud jde o kapitolu věnující se EÚLP, autor doufá, že se mu prostřednictvím ukázek rozhodnutí ESLP podařilo text EÚLP představit pohledem konkrétních příběhů osob, které řešily často velmi složité životní situace a EÚLP pro ně často znamenala poslední nástroj, jak se domoci ochrany jejich práv. Ačkoliv EÚLP nechrání práva sociální, její sociální přesah je i ze zde rozebíraných případů zcela zřejmý. Na rozdíl od většiny smluv, které se sociálním právům věnují však EÚLP obsahuje velmi významný implementační mechanismus spočívající v právu jednotlivců obrátit se na ESLP, který jim může poskytnout ochranu před státem, který své závazky z EÚLP porušil, minimálně ve formě poskytnutí přiměřeného zadostiučinění. Autor proto doufá, že si budou čtenáři schopni základní práva garantovaná EÚLP zapamatovat a pokud se v praxi s jejich porušováním setkají, budou schopni minimálně tušit, že by se o porušení EÚLP jednat mohlo a věc budou řešit dále s odborníky na tuto problematiku.

Kapitola věnující se veřejným zakázkám si kladla za cíl poskytnout základní přehled o zadávání veřejných zakázek. Autor věří, že se to povedlo v rozsahu, který umožní studentům mít celkový přehled o procesu zadávání veřejných zakázek, a zejména v rozsahu, který je upozorní na to, že jde o proces relativně složitý, při kterém je třeba brát v úvahu velké množství faktorů. Nicméně i v tomto případě neumožňuje rozsah tématu, aby byli studenti po prostudování připraveni na zadávání zakázek či účast v zadávacích řízeních. Účast v zadávacích řízeních by nicméně měla být možná i při samostudiu ZVZ a při pečlivém nastudování zadávací dokumentace, což lze ostatně vždy doporučit i zkušenému účastníkovi zadávacích řízení. Případná organizace zadávacích řízení by nepochybně vyžadovala výrazně větší úsilí.

5 Literatura, právní předpisy a rozsudky (řazeny podle soudu a data vydání)

Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012

Mikeš, P. Distanční text – Základy mezinárodního práva veřejného a práva Evropské unie. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2014

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales, uveřejněná pod č. 209/1992 Sb.

nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 53/2004

rozsudek ESLP Irsko proti Spojenému království ze dne 8. 1. 1978, stížnost č. 5310/71

rozsudek ESLP Sheffieldová a Horshamová proti Spojenému království, ze dne 30. 7. 1988, č. stížností 22885/93 a 23390/94

rozsudek velkého senátu ESLP Chapmanová proti Spojenému království, ze dne 18. 1. 2001, č. stížnosti 27238/95

rozsudek velkého senátu ESLP ve věcech Z. a další proti Spojenému království a T. P. a K. M. proti Spojenému království, ze dne 10. 5. 2001, č. stížnosti 28945/95

rozsudek ESLP Čonka proti Belgii, ze dne 5. 2. 2002, č. stížnosti 51564/99

rozsudek velkého senátu ESLP Christine Goodwinová proti Spojenému království, ze dne 11. 7. 2002, č. stížnosti 28957/95

rozsudek ESLP Nowicka proti Polsku, ze dne 3. 12. 2002, č. stížnosti 30218/96

rozsudek velkého senátu ESLP Odievre proti Francii, ze dne 13. 2. 2003, č. stížnosti 42326/98

rozsudek ESLP ve věci Siliadin proti Francii, ze dne 26. 7. 2005, č. stížnosti 73316/01

rozsudek ESLP Wallová a Walla proti České republice, ze dne 26. 10. 2006, č. stížnosti 23848/04

rozsudek ESLP Bączkowski a další proti Polsku, ze dne 3. 5. 2007, č. stížnosti 1543/06

rozsudek velkého senátu ESLP D. H. a další proti České republice, ze dne 13. 12. 2007, č. stížnosti 57325/00

rozsudek ESLP Vajnai proti Maďarsku, ze dne 8. 7. 2008, č. stížnosti 33629/06

rozsudek ESLP Schalk a Kopf proti Rakousku, ze dne 24.6.2010, č. stížnosti 30141/04

rozsudek ESLP Andrlé proti České republice, ze dne 25. 1. 2011, č. stížnosti 6268/08

rozsudek ESLP V. C. proti Slovensku, ze dne 8. 11. 2011, č. stížnosti 18968/07

směrnice č. 2004/18/ES, o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby

zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 139/2006 Sb., o koncesních smlouvách a koncesním řízení (koncesní zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zdroje dalších informací:

internetové stránky Rady Evropy: <http://hub.coe.int/>

Sbírka smluv Rady Evropy: <http://www.conventions.coe.int/>

internetové stránky Evropského soudu pro lidská práva:

<http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

vyhledávač rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva:

<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx#>

Šturma, P. Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv. 3. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2010

Hubálková, E. Stručná rukojeť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech. Praha: Česká advokátní komora, 2008

internetové stránky Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže týkající se veřejných zakázek, včetně vyhledávače rozhodnutí ÚOHS a přehledu rozhodnutí českých soudů v oblasti veřejných zakázek: <http://www.uohs.cz/cs/verejne-zakazky.html>

Věstník veřejných zakázek: <http://www.vestnikverejnychzakazek.cz>

stránky Evropské komise k veřejným zakázkám:

http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/index_en.htm

Jurčík, R. Veřejné zakázky a koncese. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014

Raus, D. Zadávání veřejných zakázek: judikatura s komentářem. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2011

Šebesta, M., Podešva, V., Machurek, T., Olík, M., Stránský, J., Janoušek, M. Zákon o veřejných zakázkách: komentář. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2011

6 Rejstřík

D

děti, 8, 9, 13, 14, 15, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31
diskriminace, 6, 21, 22, 23, 26, 28, 30, 41
domov, 38
dotace, 44, 51, 52, 53

H

hodnocení nabídek, 44
hodnotící kritéria, 48, 49, 52

K

koncesní řízení, 44
kvalifikace, 3, 42, 43, 44, 45, 47
kvalifikační předpoklady, 39, 44, 45, 46, 47, 50

M

manželé, 14
manželství, 3, 23, 24, 25, 35
matka, 13, 14
menšiny, 13, 20, 21
mučení, 3, 7

N

nabídková cena, 42, 48, 52
náboženství, 17
námitky, 51
nevolnictví, 3, 9, 10

O

odbory, 20
otec, 8
otevřené řízení, 43
otroctví, 3, 9, 10

P

pohlaví, 7, 12, 14, 24, 25, 26, 27, 28, 29
posouzení nabídek, 48
povinné práce, 3, 9, 10

právo na vzdělání, 29
právo na život, 7
průvod, 21, 22
předpokládaná hodnota zakázky, 3, 39

R

rodiče, 8, 14, 15, 29, 30, 31
rodinný život, 8, 12, 13, 16, 23
Romové, 30, 31
rozdělení zakázky, 39

S

sociální, 1, 2, 5, 8, 10, 15, 16, 19, 27, 28, 29, 31, 37, 44,
54, 58
spolky, 20, 38
spravedlivý proces, 11
sterilizace, 8, 9
svoboda projevu, 18, 21

T

trest, 7, 18
trest smrti, 7

U

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, 4
ústavní výchova, 10, 15, 16
užší řízení, 43

V

vlastnictví, 3, 25, 26
volby, 3, 32
vyhoštění, 3, 33, 34, 35

Z

zadávací dokumentace, 42, 43, 54
zadávací řízení, 40, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 53
zákaz diskriminace, 6, 35
zrušení zadávacího řízení, 49, 50

Redakční rada Edice texty k sociální práci:

Mgr. Karel Bauer; Mgr. Radka Janebová, Ph.D.; PhDr. Martin Smutek, Ph.D.;

Mgr. Zuzana Truhlářová, Ph.D.

Řada: Právo v sociální práci

Název: Základy mezinárodního práva veřejného a práva Evropské unie - Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a veřejné zakázky

Rok a místo vydání: 2014, Hradec Králové

Vydání: první

Náklad: 200

Vydalo nakladatelství Gaudeamus při Univerzitě Hradec Králové jako svou 1406. publikaci.

ISBN 978-80-7435-466-3